

 МАУП	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ» НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ІМ.КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО Кафедра: <u>конституційного права, історії та теорії держави і права</u>
Затверджую: Директор навчального підрозділу <hr/> (підпис) А. М. Кислий <hr/> (П.І.Б.) “ ____ ” _____ 2019 р.	Схвалено на засіданні кафедри конституційного права, історії та теорії держави і права <hr/> (назва кафедри) Протокол № 1 від 29.08. 2019 р. Завідувач кафедри <hr/> _____ (підпис) А. М. Подоляка <hr/> (П. І. Б.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

« ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН »

Статус дисципліни: **вибіркова дисципліна загальної підготовки**

Освітньо-професійна програма: **Право, Правоохоронна діяльність**

Для напряму: **08 «Право»; 26 «Цивільна безпека»**

Спеціальність: **081«Право»; 262 «Правоохоронна діяльність»**

Спеціалізація: **Адміністративне, фінансове та інформаційне право, Безпека діяльності організацій та установ, Кримінальне та кримінально-виконавче право, Основи розшукової діяльності, Цивільне, господарське право та право інтелектуальної власності**

Форма навчання: **денна; Курс: 1 (бакалавр); Семестр: 2**

Обсяг в кредитах ЄКТС/ Всього годин **4/120** за навчальним планом від 30.01.2019 р.

- лекції (Л) **32**
- семінарські заняття (СЗ) **28**
- практичні заняття (ПЗ)
- індивідуально-консультаційна робота (ІКР)
- самостійна робота студентів (СРС) **60**

Робоча програма навчальної дисципліни складена на основі програми навчальної дисципліни «Історія держави та права зарубіжних країн» к.ф.н., професора кафедри Ф.М. Медвідя (перезатверджена на засіданні кафедри конституційного права, історії та теорії держави і права протокол № 1 від 29 серпня 2019 року).

Розробник (-и) робочої програми навчальної дисципліни: Ф.М. Медвідь

Київ 2019 р.

I. Мета і завдання і змістові модулі дисципліни

Мета вивчення курсу “Історія держави і права зарубіжних країн” полягає в тому, щоб надати майбутнім юристам знання про загальні закономірності і характерні особливості виникнення, функціонування, зміни різних типів та форм держави і права зарубіжних країн на всіх етапах їх розвитку.

Завдання навчальної дисципліни полягає в наданні майбутнім юристам

з н а н ь :

- основних наукових проблем історії держави і права зарубіжних країн;
- предмету і завдань курсу “Історія держави і права зарубіжних країн”;
- зв'язку історії держави і права зарубіжних країн з гуманітарними, соціально-економічними та загально-юридичними дисциплінами;
- засади еволюції суспільного ладу на різних етапах розвитку зарубіжних країн;
- засад функціонування системи органів влади і управління, суду в зарубіжних країнах з часу найдавніших державних утворень і до наших днів;
- джерел та основних рис права зарубіжних країн на всіх етапах історичного розвитку;
- історії кодифікації права зарубіжних країн та наслідків кодифікаційних процесів у ході формування різних правових систем світу.

в м і н ь :

- використовувати історичний досвід державотворення і права зарубіжних країн в практичній діяльності;
- спираючись на принцип історизму, аналізувати джерела права;
- на основі знання правових систем минулого вдосконалювати правову культуру, розуміти значення державно-правових інститутів у житті суспільства.

Згідно навчального плану Навчально-наукового інституту права Приватного акціонерного товариства «Вищого навчального закладу «Міжрегіональної Академії управління персоналом» цей предмет вивчається на 1-му курсі протягом 1 і 2 семестрів.

Змістові модулі: 1 модуль (теми 1- 4)
2 модуль (теми 5-10)
3 модуль (теми 11 - 17)
4 модуль (теми 18-23)

Міжпредметні зв'язки

Місце історії держави і права зарубіжних країн в навчальному процесі визначається її значенням як:

- а) суспільно-політичної науки (вивчає такі суспільно-політичні явища, як держава і право);
- б) юридичної науки (вивчає правові аспекти суспільного життя);
- в) історичної науки (вивчає державно-правові явища в їхньому історичному розвитку).

Історія держави і права зарубіжних країн є фундаментальною навчальною дисципліною підготовки бакалаврів і спеціалістів права. Вивчення історії держави і права зарубіжних країн тісно пов'язано із набуттям знань з суміжних навчальних дисциплін (“Історія України”, “Теорія держави і права”, “Історія держави і права України”, “Історія вчень про державу і право” та ін.).

Навчальний матеріал висвітлюється у відповідності до загально-цивілізаційних засад у розвитку людства з урахуванням національної державно-правової традиції, для якої характерні гуманізм, демократизм і соціальна справедливість.

IV. Критерії оцінювання результатів навчання

Під час вивчення дисципліни застосовується поточний, модульний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня навчальних досягнень під час семінарських, практичних занять та якості виконання індивідуальної і самостійної роботи та передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого модуля навчальної дисципліни.

Поточний контроль – проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого навчального (змістового) модуля навчальної дисципліни та їх корекцію. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Модульний контроль – визначає якість виконаної студентом навчальної роботи з певного навчального (змістового) модуля та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану індивідуальну, самостійну та модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни та обраховується, як правило, як середнє арифметичне складових модулів.

По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає семестровий **залік**.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕСТ8	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73			
60-63	E		
35-59	PX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	P	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

V. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування студентами результатів вивчення дисципліни «Юридична деонтологія» є:

- усний виступ;
- виконання письмового завдання;
- тестування;
- есе, дайджест;
- реферат;
- складання словника основних термінів, що визначені програмою курсу;
- ведення опорного конспекту лекцій;
- письмова контрольна робота;
- інші види навчально-наукової роботи (участь у гуртках, наукових конференціях тощо);
- підсумкова модульна робота.

VI. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Курс I Семестр 2 Обсяг в кредитах ЄКТС/Всього годин 4/ 120 Назва теми	Кількість годин, з них:						Примітка	
		Лекції (Л)	Семін. зан. (СЗ)	Пр., лаб. зан. (ПЗ, ЛЗ)	Інд-конс. роб. (ІКР)	Сам. роб. студ. (СРС)	Форма Контролю		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.									
1.	Вступ до курсу «Історія держави і права зарубіжних країн»	0,5	-					У, ПК, Т,СР	
<i>Розділ I. Історія держави і права стародавнього та античного світу (рабовласницький тип держави і права)</i>									
2.	Рабовласницька держава і право Стародавнього сходу	3,5	2			2		У, ПК, Т,СР,Р	
3.	Рабовласницькі держави та право стародавньої Греції (Спарта, Афіни).					2		У, ПК, Т,СР,Р	
4.	Держава і право Стародавнього Риму					2		У, ПК, Т,СР,Р	
<i>Модульний контроль</i>									
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Розділ II. Історія держави і права в середні віки (феодална держава і право)									
5.	Ранньофеодална держава і право (держава франків)	4	2			2		У, ПК, Т,СР,Р	
6.	Станово-представницька монархія в країнах Західної Європи						2		У, ПК, Т,СР,Р
7.	Станово-представницька монархія в Московії						2		У, ПК, Т,СР,Р
8.	Держава і право Арабського Халіфату	4	2			2		У, ПК, Т,СР,Р	
9.	Абсолютна монархія в країнах Західної Європи						2		У, ПК, Т,СР,Р
10.	Абсолютна монархія в Російській імперії						2		У, ПК, Т,СР,Р
<i>Модульний контроль</i>									
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Розділ III. Держава і право нового часу (буржуазна держава і право).									
11.	Держава і право буржуазної Англії.	2	2			2		У, ПК, Т,СР,Р	
12.	Історія держави і права США.					2		У, ПК, Т,СР,Р	
13.	Виникнення і розвиток буржуазної держави і права у Франції	2	2			2		У, ПК, Т,СР,Р	
14.	Виникнення держави і права буржуазної Німеччини					2		У, ПК, Т,СР,Р	
15.	Паризька Комуна та утворення Третьої Французької республіки	2	2			2		У, ПК, Т,СР,Р	
16.	Держава і право Російської імперії XIX-початку XX століття					4		У, ПК, Т,СР,Р	

17.	Держава і право Росії в період імперіалізму та першої буржуазно-демократичної революції	2	2			4	У, ПК, Т, СР, Р		
<i>Модульний контроль</i>									
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Історія держави і права новітнього часу									
18.	Жовтнева революція в Петрограді. Створення та розвиток Радянської держави і права (1917-1921р.р.)	2	2			4	У, ПК, Т, СР, Р		
19.	Вплив більшовицької держави і права на світову історію	2	2			4	У, ПК, Т, СР, Р		
20.	Історія держави і права СРСР (1922-1945 р.р.)	2	2			4	У, ПК, Т, СР, Р		
21.	Держава і право США в новітній час	2	2			4	У, ПК, Т, СР, Р		
22.	Післявоєнний державно-правовий розвиток країн світу	2	2			4	У, ПК, Т, СР, Р		
23.	Виникнення нових незалежних держав у Центральній Європі	2	2			4	У, ПК, Т, СР, Р		
<i>Модульний контроль</i>									
		32	28			60			
	ВСЬОГО	120 год.							
	Форма контролю	залік							

Форми контролю:

- Усне опитування – У
- Тестування – Т
- Перевірка конспектів – ПК
- Перевірка завдань для самостійної роботи – СР
- Контрольні роботи – КР
- Реферати - Р

Примітка:

- Планувати 4-х годинну лекцію по темі №20 з виїздом в музей Великої Вітчизняної війни 1941-1945 р.р.

6.1. Плани лекцій

1 модуль

ТЕМА 1. ВСТУП ДО КУРСУ ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

1. Предмет і значення курсу історії держави і права зарубіжних країн, його місце в системі юридичних, дисциплін.
2. Методи вивчення курсу, його періодизація та джерела.

Література:

[6, 11, 16, 33, 54, 159, 161, 169].

Розділ 1. Історія держави і права стародавнього та античного світу

ТЕМА 2. РАБОВЛАСНИЦЬКА ДЕРЖАВА І ПРАВО КРАЇН СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ ТА ІНДІЇ

1. Загальна характеристика рабовласницької держави і права.
2. Утворення і розвиток Стародавнього Єгипту.
3. Держава і право Стародавнього Вавилону.
4. Рабовласницька держава і право Стародавньої Індії.

Література:

[11, 15, 25, 48, 66, 112, 142, 143].

ТЕМА 3. РАБОВЛАСНИЦЬКІ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВО СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ (СПАРТА, АФІНИ)

1. Розпад родового ладу й виникнення держави і права Стародавньої Греції.
2. Утворення й розвиток держави і права Стародавніх Афін.
3. Утворення і розвиток держави і права Стародавньої Спарти.

Література:

[11, 15, 61, 140, 159, 169, 175].

ТЕМА 4. ДЕРЖАВА І ПРАВО СТАРОДАВНЬОГО РИМУ

1. Утворення Римської рабовласницької держави. Роль реформ Сервія Тулія в утворенні держави
2. Римська аристократична республіка:
  - а) державний лад Риму в період республіки.
3. Римська імперія:
  - а) державний лад Риму в період монархії. Принципат. Домінант.
4. Джерела та основні риси права Стародавнього Риму.

Література:

[22, 24, 63, 66, 90, 124, 134, 176].

2 модуль

Розділ II. Історія держави і права в середні віки (феодальна держава і право)

ТЕМА 5. ДЕРЖАВА І ПРАВО ФРАНКІВ

1. Виникнення держави у франків.
2. Формування феодального суспільства та держави у франків.
3. Державний лад франків.

Література:

[8, 29, 33, 40, 60, 66, 92, 177].

ТЕМА 6. СТАНОВО-ПРЕДСТАВНИЦЬКА МОНАРХІЯ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

1. Соціально-економічні передумови виникнення станово-представницької монархії.
2. Виникнення станово-представницьких закладів у Франції, Англії, Польщі і Німеччині. Порядок їх формування, структура, діяльність.
3. Характеристика найвизначніших пам'яток феодального права станово-представницької монархії:
  - а) «Велика хартія вільностей» - 1215 р."
  - б) "Золота булла-1356", Саксонське та Швабське зерцала.

Література:

[36, 66, 117, 120, 121, 136, 162, 179, 181]

ТЕМА 7. СТАНОВО-ПРЕДСТАВНИЦЬКА МОНАРХІЯ В МОСКОВІЇ

1. Утворення Московії, особливості її суспільно-політичного ладу в XV–XVII ст.
2. Суспільний устрій та державний лад Московії.
3. Джерела та основні риси права.

Література:

[6, 16, 42, 52, 74].

ТЕМА № 8. ДЕРЖАВА І ПРАВО АРАБСЬКОГО ХАЛІФАТУ

1. Виникнення і розвиток Арабського Халіфату.
2. Основні риси мусульманського права.

Література:

[86, 129, 148, 152, 153, 162].

ТЕМА 9. АБСОЛЮТНА МОНАРХІЯ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

1. Абсолютна монархія у Франції.
2. Особливості французького, англійського та німецького абсолютизму.
3. Французьке, Англійське та Німецьке право періоду абсолютизму: а) джерела і основні риси Франції;
4. Суспільний устрій та державний лад Росії.
5. Розвиток права Росії.

Література:

[14, 16, 29, 52, 79, 168, 173, 187, 188].

ТЕМА № 10. АБСОЛЮТНА МОНАРХІЯ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ

1. Суспільний устрій та державний лад Росії.
2. Розвиток права Росії.

Література:

[69, 87, 94, 128, 141, 176, 177].

3 модуль

Розділ III. Історія держави і права нового часу

ТЕМА 11. ДЕРЖАВА ТА ПРАВО БУРЖУАЗНОЇ АНГЛІЇ

1. Передумови буржуазної революції в Англії.
2. Основні особливості й етапи англійської буржуазної революції 17 ст.:
  - а) проголошення Англії республікою;
  - б) протекторат Кромвеля;
  - в) реставрація монархії в Англії;
  - г) "Хабеас корпус акт";
  - д) "Славна революція" 1688 р.
3. Виникнення та розвиток англійського буржуазного права.

Література:

[14, 26, 31, 43, 48, 49, 111].

ТЕМА 12. ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА США

1. Війна за незалежність і утворення США. Декларація незалежності 1776 р.
2. Статті конфедерації 1781 р.
3. Конституція США 1787 р.
4. Перший цикл поправок до конституції США (Біль про права 1791 р.).
5. Громадянська війна в США та її вплив на конституційний розвиток.

Література:

[1, 12, 28, 64, 109, 171].

ТЕМА 13. ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК БУРЖУАЗНОЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА У ФРАНЦІЇ

1. Основні етапи Французької буржуазної революції 1789-1794.
2. Декларація прав людини і громадянина 1789 р.
3. Конституція 1791 р.
4. Якобінська диктатура (червень, 1793 - липень, 1794).
5. Становлення та розвиток континентальної правової системи.

Література:

[13, 88, 93, 123, 141, 145].

ТЕМА 14. ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК БУРЖУАЗНОЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА У НІМЕЧЧИНІ

1. Німецький Союз. Пруський, Баварсько-В'юртенбергський і Середньо німецький митні союзи. Їх об'єднання у 1833 р.
2. Революція 1848 р.
3. Конституція Прусії 1850 р.
4. Організація державної влади у Прусії.
5. Створення Північнонімецького союзу. Конституція Північнонімецького союзу 1867 р. Його керівні органи.
6. Об'єднання Німеччини, створення у 1871 р. Німецької імперії.
7. Конституція Німецької імперії 1871 р. Органи влади та їх повноваження. Створення при рейхстазі Митної комісії.
8. Імперське та земельне законодавство.
9. Структура судової системи імперії за законами 1877 р.
10. Розвиток німецького права. Кримінальне уложення 1871 р. Кримінально-процесуальний кодекс 1877 р. Цивільне уложення 1900 р.

Література:

[20, 59, 106, 107, 108].

ТЕМА 15. ПАРИЗЬКА КОМУНА ТА УТВОРЕННЯ ТРЕТЬОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

1. Історичні причини та передумови Паризької Комуни.
2. Основоположні зміни державного устрою.
3. Соціально-економічні заходи Комуни.
4. Організація влади.
5. Історичне значення і уроки Паризької Комуни.

Література:

[21, 53, 71, 139].

ТЕМА 16. ДЕРЖАВА І ПРАВО РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ..

1. Соціально-економічні причини буржуазних реформ у Росії в 60-70 роках 19 ст.
2. Державні реформи 60-70 рр. у Росії:
  - а) селянська реформа 1861 р.,
  - б) земська і міська реформи:
  - в) судова реформа 1864 р.
  - г) реорганізація поліції та армії.

Література:

[87, 108, 143, 146, 177, 180].

ТЕМА 17. ДЕРЖАВА І ПРАВО РОСІЇ В ПЕРІОД ІМПЕРІАЛІЗМУ ТА ПЕРШОЇ БУРЖУАЗНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

1. Буржуазно-демократична революція 1905-1907 рр. у Росії. Утворення Рад робітничих депутатів.
2. Зміни в суспільному устрої.
3. Зміни в державному устрої.
4. Кримінальне та адміністративне законодавство царизму в період першої Російської революції.
5. Зміна в державному апараті та право в період першої світової війни (1914-1917).

Література:

[71, 73, 74, 98, 161, 166, 184].

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 4. ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА НОВІТНЬОГО ЧАСУ**Тема 18. ЖОВТНЕВА РЕВОЛЮЦІЯ В ПЕТРОГРАДІ. СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК РАДЯНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА (1917-1921 Р.Р.)**

1. Передумови жовтневого перевороту в Петрограді. 1917р.
2. II з'їзд Рад. I його акти.
3. Характеристика Конституції РРФСР. 1918р.

Література:

[58, 71, 84, 91, 98, 102, 161, 159, 184].

ТЕМА 19. ВПЛИВ БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА НА СВІТОВУ ІСТОРІЮ

1. Листопадова революція в Німеччині. Утворення республіки.
2. Веймарська конституція 1919 р..
3. Угорська революція 1919 р., її наслідки.

Література:

[32, 113, 119, 132].

ТЕМА 20. ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА СРСР (1922-1945 Р.Р.)

1. Утворення СРСР. 1922р.
2. Характеристика Конституції СРСР. 1924 р.

Література:

[16,17, 21, 58, 91, 102, 133].

ТЕМА 21. ДЕРЖАВА І ПРАВО США В НОВІТНІЙ ЧАС

1. Розвиток державно-монополістичного капіталізму в США.
2. "Новий курс" Ф.Д. Рузвельта.
3. Місцеве управління, суд, поліція.
4. Розвиток прав та кримінального процесу.

Література:

[1, 55, 109].

ТЕМА 22. ПІСЛЯВОЄННИЙ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ

1. IV та V республіка у Франції.
2. Еволюція двопартійної системи Великобританії.
3. 22 та 23 поправки до Конституції США.

Література:

[2, 3, 12, 100, 126, 155, 170, 177].

ТЕМА 23. ВИНИКНЕННЯ НОВИХ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ

1. Утворення незалежної Польщі.
2. Виникнення Чехословаччини. Празька весна.
3. Оксамитова революція.

Література:

[16, 34, 35, 70, 78].

6.2. Плани семінарських занять

Завданнями семінарських занять є:

- поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях;
- заохочення студентів до аналізу джерел права зарубіжних країн, активної творчої роботи із самостійного опрацювання рекомендованої літератури;
- вироблення у студентів умінь використовувати історичний досвід зарубіжних країн в практичній діяльності, на основі історико-правових знань прогнозувати суспільно-політичне життя в Україні;
- стимулювати у студентів прагнення на основі знання правових систем минулого вдосконалювати правову культуру, розуміти значення державно-правових інститутів у житті суспільства.

Вивчення актуальних проблем історії держави і права зарубіжних країн передбачає підготовку студентами рефератів по темах, які вказуються у планах семінарських занять. При підготовці рефератів студенти використовують як основну так і додаткову літературу, проводять власний аналіз та реферування літературних джерел. Реферати заслуховуються та обговорюються на семінарських заняттях, кращі з них можуть бути рекомендовані на розгляд у наукових студентських гуртках, конференціях.

1 модуль

Тема № 2. Історія держави і права Стародавнього сходу

Характеристика держави і права Стародавнього Вавилону.

1. Загальна характеристика держав Стародавнього Сходу.
2. Утворення та розвиток Вавілонської держави.
3. Суспільний лад Стародавнього Вавілону.
4. Державний устрій Стародавнього Вавілону.
5. Загальна характеристика “Законів Хаммурапі”. Структура збірника.

Література:

[11, 15, 25, 48, 66, 112, 142, 143].

Характеристика Стародавнього Єгипту.

1. Утворення, розвиток та загибель Стародавнього Єгипту.

2. Суспільний лад Єгипту.
3. Державний устрій Єгипту.
4. Джерела та характерні риси права.

Література:

[11, 15, 25, 48, 66, 112, 142, 143].

Історія держави та права Стародавньої Індії.

1. Виникнення і розвиток держави Стародавня Індія.
2. Суспільний лад Індії.
3. Державний устрій Індії.
4. Джерела права. Загальна характеристика “Законів Ману”.
5. Шлюбно-сімейне та спадкове право.

Теми рефератів.

1. Особливості утворення перших держав Стародавнього Сходу.
2. Історичні етапи розвитку Стародавнього Вавилону.
3. Державний апарат Стародавньої Індії.

Література:

[11, 15, 25, 48, 66, 112, 142, 143].

Тема № 3. Держава і право античного світу

Держава та право Стародавньої Греції (Стародавні Афіни та Спарта).

1. Виникнення Афінської рабовласницької держави. Характеристика її суспільного устрою та державного ладу.
2. Основні риси права Афінської держави.
3. Суспільний устрій та державний лад Стародавньої Спарти.

Література:

[11, 15, 61, 140, 159, 169, 175].

Держава та право Стародавнього Риму.

1. Виникнення держави у Стародавньому Римі. Періодизація її історії.
2. Характеристика Римської Держави як республіки. Державний лад (характеристика та функції народних зборів, сенату, магістратури).
3. Суспільний лад Риму періоду республіки.
4. Перехід до монархії. Характеристика державного і суспільного ладу Риму періоду принципату Августа.

Література:

[22, 24, 63, 66, 90, 124, 134, 176].

Основні риси Римського права.

1. Римське право:

- А) Загальна характеристика джерел права Стародавнього Риму.
- Б) право приватної власності;
- В) зобов'язання з договорів і флінтів;
- Г) шлюбно-сімейне право.

Теми рефератів.

1. Соціальна спрямованість реформ Солона і Клісфена, їх роль у становленні рабовласницької демократичної республіки в Афінах.
2. Судова система афінського полісу.
3. Порівняльна характеристика Афінської демократії та Спартанської олігархії.
4. Магістратури у Стародавньому Римі. Їх види та компетенція.
5. Зміни в державному ладі періоду домінанту.
6. Загальна характеристика кодифікації Юстиніана.

Література:

[22, 24, 63, 66, 90, 124, 134, 176].

Питання для модульного контролю

1. Що вивчає ІДПЗК?
2. ІДПЗК – це історична чи юридична наука?
3. Як взаємодіє ІДПЗК із іншими науками?
4. У чому відмінність ІДПЗК від:
  - а. всесвітньої історії;
  - б. теорії держави і права;
  - в. історії держави і права України?
5. Хто є основоположником науки ІДПЗК?
6. Для чого вивчається студентами курс ІДПЗК?
7. Як у історико-правовій науці тлумачиться термін “Стародавній Схід”?
8. У чому відмінність між домашнім («патріархальним») і класичним рабством?
9. Коли виникла Вавілонська держава?
10. Яка відмінність між Вавілоном, Вавілонією та Месопотамією?
11. Який статус землі “ілку”?
12. Який порядок укладання договорів у Стародавньому Єгипті?
13. Який шлюбний вік був встановлений для вавілонян?
14. Які основні періоди розвитку Стародавнього Єгипту?
15. Матріархат чи патріархат існував у староегипетській сім’ї?
16. У якому віці єгиптяни, зазвичай, укладали шлюб?
17. Які покарання застосовували до державних злочинців у Стародавньому Єгипті?
18. Які індійські держави II тис. до н.е. Ви можете назвати?
19. Які питання регламентують “Закони Ману”?
20. Які джерела Староіндійського права ви можете назвати?
21. Які судові інститути в Індії ви можете назвати?
22. Чи допускалося у Стародавній Індії розлучення?
23. У чому полягає відмінність античних держав від стародавньосхідних?
24. Які функції виконували Народні збори на різних етапах старогрецької державності?
25. У чому проявилася демократичність устрою державності ?
26. Якою за формою державного правління була Стародавня Спарта?
27. Яка держава виникла в часі найпізніше – Афінська держава, Стародавній Рим чи Спарта?
28. Скільки рексів було в Римі на етапі царського періоду?

29. Як ви розумієте поняття “центурія”?
30. Коли були прийняті “Закони XII таблиць”?
31. Як набувалося та втрачалося громадянство Риму?
32. Які права давали особі повна правоздатність?
33. На який термін могла бути обрана особа – магістрат?
34. У чому суть принципату як форми правління?
35. У чому суть домініату як форми правління?
36. Які причини підірвали могутність Римської імперії та зумовили їх крах?
37. Як ви розумієте поняття “звичаєве право”?
38. Коли у Римі виникають Закони?
39. Із якою метою магістрати видавали едикти?
40. Кого з найвидатніших юристів в Римі ви можете назвати?
41. Які існували різновиди імператорських Конституцій?
42. Чи проводилися у Римі кодифікаційні роботи?
43. Які різновиди шлюбу у Римі?
44. Хто у Римі міг бути спадкоємцем?
45. Яку власність називали квірітською?
46. Як здійснювався обряд манципації?

2 модуль

Тема № 5. Ранньофеодальна держава та право (держава франків)

Ранньофеодальна держава та право франків.

1. Утворення держави франків.
2. Реформа К.Мартела.
3. «Салічна правда» як пам’ятка ранньофеодального права франків.
4. Франкське суспільство за «Салічною правдою».
5. Характеристика за Салічною правдою:
  - а) кримінального права;
  - б) цивільного права;
  - в) шлюбно-сімейного права.
6. Судова влада у франкській державі.

Теми рефератів.

1. Феодалізація франського суспільства.
2. Поняття “середньовіччя” та загальна характеристика держави та права.

Література:

[8, 29, 33, 40, 60, 66, 92, 177].

Тема 6. Станово-представницька монархія в країнах Західної Європи.

1. Передумови виникнення, порядок формування, структура і діяльність станово-представницьких установ в державах Європи.
2. Суспільний устрій та державний лад Франції, Англії та Німеччини періоду станово-представницької монархії.
3. Характеристика основних джерел права західноєвропейських держав періоду станово-представницької монархії:
  - а) Велика хартія вольностей, 1215 р.

- б) Золота булла, 1356 р.
- в) Великий березневий ордонанс, 1357 р.

Література:

[36, 66, 117, 120, 121, 136, 162, 179, 181]

Тема 7. Станово-представницька монархія в Московії

1. Утворення московської централізованої держави.
2. Суспільний устрій та державний лад Московії періоду станово-представницької монархії.
3. Характеристика права Московії періоду станово-представницької монархії:
  - а) Судебник 1497 р.;
  - б) Судебник 1550 р.;
  - в) Соборне Укладення 1649 р.

Теми рефератів

1. Рейхстаг і ландтаги як станово-представницький орган феодальної Німеччини.
2. “Велика Хартія вільностей” та її історична роль у конституційному розвитку Англії.
3. Характеристика кримінального права і процесу за законодавством періоду станово-представницької монархії в Московії.

Література:

[6, 16, 42, 52, 74].

Тема № 8 Держава і право Арабського Халіфату

1. Виникнення Арабського Халіфату та світової релігії ісламу.
2. Органи влади і місцевого управління Арабського Халіфату.
3. Характеристика основних джерел Мусульманського права.
4. Правовий статус особи за Мусульманським правом (шаріатом).
5. Суд та судочинство.

Теми рефератів

1. Роль релігії в процесі розвитку держави і права Арабського Халіфату.
2. Державний устрій Арабського Халіфату

Література:

[86, 129, 148, 152, 153, 162].

Тема № 9. Абсолютна монархія у в країнах Західної Європи

1. Суспільний устрій та державний лад Франції. Французький класичний абсолютизм.
2. Особливості абсолютизму в Англії, Німеччині.
3. Джерела та основні риси права Франції, Англії, Німеччини.

Література:

[14, 16, 29, 52, 79, 168, 173, 187, 188].

Тема № 10. Абсолютна монархія в Російській імперії

1. Предумови встановлення абсолютної монархії Росії, її особливості.
2. Суспільний устрій Росії. Станові реформи Петра I та Катерини II.
3. Державний лад Росії (XVIII ст.)
4. Джерела та основні риси права.

Теми рефератів

1. Кримінальне право Росії за “Артикулами військовими...”
2. Виникнення та розвиток поліції в Росії.
3. “Освічений” абсолютизм.

Література:

[69, 87, 94, 128, 141, 176, 177].

Питання для модульного контролю

1. Коли було введено в обіг поняття “феодалізм”?
2. У яких відносинах перебували між собою васал і сеньйор?
3. Яке значення мало для історії рицарство?
4. Які основні ознаки феодалізму?
5. Які види повинностей виконувалися населенням на користь феодала?
6. Які етапи пройшли у своєму розвитку феодалні держави?
7. На якій території було утворено Франське королівство?
8. Хто з франкських правителів виступав ініціатором проведення бенефіціальної реформи?
9. Коли і за яким нормативним актом утворено феодалну Францію?
10. Як називався французький станovo-представницький орган?
11. Які питання врегулював „Великий березневий ордонанс”?
12. Які джерела французького феодалного права Ви можете назвати?
13. Коли і за яким нормативним актом утворилася феодална Німеччина?
14. Кого називали курфюстами? Окресліть їх повноваження?
15. Який англійський монарх дарував грамоту „Велика Хартія вільностей”?
16. Яке історичне значення „Великої Хартії вільностей”?
17. Коли у Англії було створено парламент?
18. Кого у феодалній Англії називали джентрі?
19. Які повноваження Зоряної палати?
20. Які Ви знаєте джерела права феодалної Англії?
21. Коли був скликаний I станovo-представницький орган в Росії і як він називався?
22. Який цар розпочав опричнину?
23. Коли були завойовані Казанське, Астраханське та Сибірське ханства?
24. В якому році було прийняте Соборне укладення?
25. З яким органом цар поділяв владу в період станovo-представницької монархії?
26. Яка структура Соборного укладення?
27. Доведіть або спростуйте тезу про привільоване соціальне становище французького духовенства та дворянства в період абсолютизму?
28. Судові справи розглядалися публічно?
29. Які злочини у Франції вважалися найважчими?
30. Що було головними доказами в суді Франції?
31. В якому столітті встановлюється абсолютизм в Німеччині?
32. Який клас у Пруссії був правлячим?
33. Яка структура “Кароліни”?
34. Який час діяла “Кароліна”?

35. Що таке “Зоряна палата” в Англії?
36. Що складало основну збройну силу в Англії періоду абсолютизму?
37. Які функції виконувала Таємна рада?
38. Хто визначив функції Таємної ради?
39. Яка структура Таємної ради?
40. Яка мета попірання в Англії?

II семестр
3 модуль

Тема № 11. Держава і право буржуазної Англії

1. Передумови буржуазної революції в Англії. Страта Карла I. “Петиція про права” 1628 р.
2. Буржуазна революція, її особливості та етапи.
3. Формування держави. Встановлення індепенденської республіки.
4. Протекторат О.Кромвеля. “Інструмент управління” 1653 р.
5. Утвердження конституційної монархії (“Хабеас корпус акт”, “Біль про права”, «Славна революція»).

Теми рефератів

1. Правління Карла II Стюарда.
2. Правління Якова II Стюарда.
3. “Славна революція” 1688 р.
4. Характеристика права буржуазної Англії.

Література:

[14, 26, 31, 43, 48, 49, 111].

Тема № 12. Історія держави і права США

**Утворення Сполучених Штатів Америки.
Конституційний розвиток США в новий час.**

1. Етапи колонізації Північної Америки.
2. Війна за незалежність 1775-1783 рр. та утворення США. Специфіка визвольної війни у США.
3. Проголошення незалежності США 1776 р.
4. Основні етапи конституційного розвитку США:
  - а) статті конфедерації 1787 р.;
  - б) Конституція США 1787 р.;
  - в) громадянська війна, перший цикл поправок до Конституції США;
  - г) другий цикл поправок.
5. Державний лад США.
6. Судова система за Конституцією США.

Теми рефератів

1. Громадянська війна Північних і Південних штатів.
2. “Чорні кодекси”, “Політика сегрегації”.
3. Американська правова система. Судочинство.

Література:

[1, 12, 28, 64, 109, 171].

Тема № 13. Франція в період революційних перетворень кінця XVIII-XIXст.

1. Революція 1798-1794 рр. Та етапи становлення конституційного ладу:
  - а) декларація прав людини і громадянина 1789 р.
  - б) конституція 1791 р. Та конституційна монархія.
2. Розвиток державного ладу Франції періоду Першої республіки:
  - а) еволюція системи державних органів Франції за Конституцією 1791 р.;
  - б) перехід влади до жирондистів. Діяльність Національного Установчого Континенту;
  - в) яacobinська диктатура. Декларація і Конституція 1793 р. Діяльність надзвичайних органів.
  - Г) термідоріанський переворот та Конституція 1795 р.
3. Зміни у державному ладі Франції періоду Першої монархії. Конституція 1799р.

Література:

[13, 88, 93, 123, 141, 145].

1. Реставрація Бурбонів (причини та наслідки). Хартія 1814р.
2. Липнева монархія. Хартія 1830 р.
3. Лютнева революція і проголошення республіки. Конституція Другої республіки 1848р.
4. Друга імперія. Конституція 1852р.
5. Паризька комуна 1871р.
6. Третя республіка. Конституційні закони 1875р.

Теми рефератів.

1. Цивільний кодекс законів Наполеона Б.1804 р.
2. Кримінальний кодекс Франції 1810р.

Література:

[13, 21, 53, 71, 88, 93, 123, 139, 141, 145].

Тема № 16. Держава і право Російської імперії XIX- початку XXст.

1. Передумови та причини провадження буржуазних реформ другої половини XIX ст.
2. Селянська реформа 1861р.
3. Земська та міська реформи.
4. Судова реформа 1864р.

Теми рефератів

- Аграрна реформа Столипіна.
- “Звіт законів Російської імперії”.

Література:

[87, 108, 143, 146, 177, 180].

Тема № 17. Держава і право Росії в період імперіалізму та першої буржуазно-демократичної революції

1. Передумови буржуазно-демократичних перетворень у Росії.
2. Зміни в державному ладі. Утворення Державної Думи, її компетенція і структура.

3. Виникнення Рад робітничих і солдатських депутатів.
4. Мілітаризація державного апарату в період першої світової війни.
5. Лютнева буржуазно-демократична революція:
  - а) повалення монархії. Двовладдя;
  - б) ради робітничих, солдатських і селянських депутатів;
  - в) тимчасовий уряд. Органи місцевого управління та самоврядування;
  - г) законодавство 1917р.

Література:

[71, 73, 74, 98, 161, 166, 184].

Питання для модульного контролю

1. Коли в Англії почав формуватися капіталізм?
2. Які особливості процесу капіталізації Англії?
3. Які суспільні верстви періоду були в опозиції до короля?
4. Кого називали пуританами?
5. Який парламент називався:
  - а) коротким;
  - б) довгим?
8. У чому відмінність між вігами і торі?
9. Яка структура англійського парламенту?
10. Як називався в Англії режим воєнної диктатури?
11. У який період в Англії існувала республіка?
12. Коли в Англії відбулася промислова революція?
13. Кого називають тред-юніонами?
14. Які джерела англійського буржуазного права?
15. Що ви знаєте про англійську колоніальну політику?
16. Коли було розпочато заснування північно-американських колоній?
17. Які відмінності існували у розвитку північно-американських колоній?
18. Скільки колоній англійських налічувалося у Північній Америці на середину XVIII _он.?
19. Які рішення були прийняті I Континентальним Конгресом?
20. Які причини війни між Півднем і Північчю?
21. За якого Президента було відмінено рабство?
22. Якими економічними чинниками була зумовлена Велика Французька революція?
23. Хто із французьких мислителів відноситься до Просвітників?
24. Назвіть дату початку революції?
25. Які основні права і свободи проголосила “Декларація прав людини і громадянина”?
26. Із яких частин складалася Конституція Франції 1791р.?
27. Яка відмінність між “активними” та “пасивними громадянами за Конституцією 1791р.?
28. Коли було проголошено Першу Французьку республіку?
29. У чому полягала якобінська диктатура?
30. Коли було проголошено Другу Французьку республіку?
31. Коли було проголошено Другу Французьку імперію?
32. Чому припинила існування Друга Французька імперія?
33. Яке значення кодексів Наполеона?
34. Що являлось гальмом в розвитку капіталістичних відносин в Росії в XIXст.?
35. Кріпосне право сприяло розвитку сільського господарства в Росії?
36. Кріпосне право сприяло розвитку промисловості?
37. Селянська реформа 1861р. вирішила економічну незалежність селян від поміщиків?
38. Хто міг стати гласним міської думи?
39. Хто міг стати гласним земської думи?
40. Які повноваження земської думи?
41. Які повноваження міської думи?

42. В чому суть аграрної реформи П.А.Столипіна?
43. Які функції виконували Ради робітничих депутатів на початку революції?
44. Де вперше виникли Ради робітничих депутатів?
45. Під тиском яких обставин імператор Росії відрікся від престолу?
46. Назвіть імператора Росії, який відрікся від престолу?
47. Які політичні сили ввійшли в Тимчасовий Уряд?
48. Яку основну задачу повинний був вирішити Тимчасовий Уряд?

4 модуль

Тема №18. Жовтнева революція в Петрограді. Створення та розвиток Радянської держави і права (1917-1921 р.р.)

1. II Всеросійський з'їзд Рад. Створення радянського державного апарату. Нормативно-правові акти радянського уряду.
2. Розробка, прийняття та загальна характеристика Конституції РРФСР 1918 р.
3. Створення радянського соціалістичного права:
  - а) Цивільне право;
  - б) Шлюбно-сімейне право;
  - в) Земельне право.

Теми рефератів

1. Діяльність Тимчасового Уряду та його законодавство.
2. Вибори та розгін Установчих Зборів.

Література:

[58, 71, 84, 91, 98, 102, 161, 159, 184].

Тема № 19. Вплив більшовистської держави і права на світову історію

1. Листопадова революція в Німеччині. Утворення республіки.
2. Веймарська Конституція 1919 р.
3. Угорська революція 1919 р., її наслідки.

Література:

[32, 113, 119, 132].

Тема №20. Історія держави і право СРСР (1922-1945 р.р.)

1. Утворення СРСР. Конституція СРСР 1924 р.
2. Конституція СРСР 1934 р. Характеристика основних положень.
3. Розвиток права в 30-ті роки.
4. Велика Вітчизняна війна. Перебудова державного апарату.

Теми рефератів

1. Кодифікація радянського законодавства в 20-ті роки.
2. Радянсько-німецькі договори 1939 р. та їх наслідки.
3. Зміни в радянському праві у період Великої Вітчизняної війни.

Література:

[16,17, 21, 58, 91, 102, 133].

1. Основні зміни в суспільному і державному ладі СРСР після Великої Вітчизняної війни.
2. Конституція СРСР 1977р. Характеристика основних положень.
3. Розвиток права. Кодифікація російського законодавства.
4. Розпад Союзу РСР. Утворення СНД.

Теми рефератів

1. Реорганізація органів внутрішніх справ у 50-60-х роках.
2. Реабілітація безпідставно репресованих громадян в роки культу особи Сталіна.
3. Проблеми національно-державного будівництва СРСР в 40-50-х рр.

Література:

[16,17, 21, 58, 91, 102, 133].

Тема № 21. Держава і право США в новітній час

1. Розвиток державно-монополістичного капіталізму в США.
2. «Новий курс» Ф.Д.Рузвельта.
3. Місцеве управління, суд, поліція.

Література:

[1, 55, 109].

Тема № 22. Післявоєнний державно-правовий розвиток країн світу

1. IV та V республіка у Франції.
2. Еволюція двопартійної системи Великобританії.
3. 22 та 23 поправки до Конституції США.

Теми рефератів

1. Встановлення фашизму в Німеччині, його державний механізм та політичний режим.
2. Особливості фашистських режимів в Італії та Японії.

Література:

[2, 3, 12, 100, 126, 155, 170, 177].

6.3. Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Самостійна робота студентів (СРС) є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації.

Мета СРС – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання СРС – засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

СРС забезпечується навчально-методичним комплексом дисципліни „Історія держави і права зарубіжних країн”, методичними матеріалами для практичних (семінарських) занять, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектами лекцій, підручниками та навчальними посібниками з проблем історії держави і права зарубіжних країн.

Основними формами організації і контролю за самостійною роботою студентів з боку викладача можуть бути визнані наступні:

а) проведення консультацій (індивідуальних, з окремими студентами і так званих "тематичних", загальних для групи, курсу і т.д.), а іноді і загальних лекцій (бесід) на тему: "Як працювати над книгою", "Методика конспектування", "Як підбирати необхідну літературу", "Як користатися довідниками по законодавству", "Як узагальнювати практику" і т.д.

Виклик на консультації з метою перевірки самостійної роботи студентів може провадитися і вибірково або по групах.

б) проведення колоквиумів по групах у спеціально відведений для кожної групи час, але не більш одного-двох разів за семестр, з метою перевірки засвоєння навчального матеріалу (чи окремих питань і тем курсу), ведення конспектів, вивчення практики.

в) проведення в навчальний час, використовуючи частину лекції чи семінарського заняття, невеликих письмових робіт з опрацьованого студентами матеріалу з метою перевірки якості засвоєння вивченого матеріалу й уміння студентів викладати свої думки, робити самостійні висновки й узагальнення. У випадку незадовільного виконання письмової роботи викладач може зобов'язати студента до повторного виконання такого академічного завдання.

г) перегляд конспектів, складених студентами по рекомендованій літературі.

д) перевірка словників-визначень необхідних по даній дисципліні юридичних термінів і понять.

е) перевірка рефератів.

Види СРС

З урахуванням змісту, цілей та завдань, що вирішуються у процесі виконання різних форм СРС, вирізняються чотири основних види самостійної роботи:

- I – самостійна робота, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять;
- II – пошуково-аналітична робота;
- III – наукова робота;
- IV – стажування, практика на підприємствах та в організаціях або практичний тренінг.

Основними формами самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни „Історія держави і права зарубіжних країн” є:

I. Підготовка до поточних аудиторних занять:

1. Опрацювання лекційного матеріалу та літературних джерел по темі лекції:

Робота над конспектами лекцій

При підготовці до практичних занять студент уважно читає складений ним конспект лекції та аналізує повторно отриману інформацію. При опрацюванні матеріалу лекції він звіряє наявність викладеного на лекції та законспектованого ним матеріалу із планом практичного заняття, що знаходиться у навчально-методичному комплексі та методичних матеріалах для практичних занять із обраної дисципліни. При відсутності у конспекті матеріалу з окремих питань лекції, неповне розкриття того чи іншого питання лекції або винесенні їх на самостійне опрацювання чи написання реферату, доповіді зобов'язує студента звернутися до рекомендованих підручників, навчальних посібників та монографічної літератури, нормативно-правових актів.

Вивчення навчального матеріалу з підручників, навчальних посібників, робота з нормативно-правовими джерелами, опрацювання матеріалу за першоджерелами, науковою і спеціальною літературою.

Працювати із підручниками, навчальними посібниками та нормативно-правовим джерелами, науковою і спеціальною літературою необхідно так, щоб отримати з них максимум теоретичних знань та необхідних відомостей. При роботі з цими джерелами студент, в першу чергу, повинен ознайомитись із їх змістом, щоб визначити, чи необхідно опрацювати дане джерело і чи має воно відношення до навчального курсу, що вивчається, а лише після цього відбирає необхідний для вивчення матеріал з цього джерела (глави, розділи і т. ін.) та розпочинає його вивчення. При опрацюванні матеріалу необхідно з'ясувати суть питання, що вивчається, не уникаючи при цьому визначення суті незрозумілих чи незнайомих слів, термінів та не з'ясувавши їх змісту у словниках, довідниках, контексті речення. При вивченні матеріалу за підручником, навчальним посібником,

роботі із науковою і спеціальною літературою необхідно аналізувати прочитане із прослуханою та законспектованою лекцією, робити логічні висновки, відмічати незрозумілі положення з метою їх подальшого з'ясування на семінарському занятті. Тому під час опрацювання студентом матеріалу за підручником, навчальним посібником, опрацюванні матеріалів нормативно-правових актів бажано і необхідно відпрацювати зручну для себе певну систему позначень (підкреслювання, помітки на полях книги чи нормативно-правового акту, виписки, позначення маркерами різних кольорів, формулювання інших авторів та нормативно-правових джерел, посилання на інші джерела, виписки необхідних відомостей на окремих листках та ін.) та фіксації опрацьованого матеріалу. Крім того, при роботі із науковою та спеціальною літературою студент може отримати посилання на джерела не вказані в навчально-методичному комплексі, що є, безперечно, цінним для самостійного поглибленого вивчення правового матеріалу.

2. Підготовка до семінарських занять та їх проведення:

Мета семінарських занять полягає у закріпленні і поглибленні набутих теоретичних знань студентів, опануванні навичками застосування цих знань при вирішенні конкретних процесуальних ситуативних питань, контролі засвоєння матеріалу, стимулювання самостійної роботи студентів над вивченням навчальної дисципліни, засвоєння ними основних положень та вивчення специфіки галузі права.

Основою для підготовки до **семінарських занять** є методичні матеріали щодо підготовки до семінарських занять.

Семінарські заняття можуть проходити в різних **формах**: співбесіда, доповідь, реферативна доповідь, дискусія, колоквиум, рольові ігри, складання процесуальних документів та ін.

Студент, приймаючи участь у семінарському занятті, при обговоренні того чи іншого питання повинен:

- чітко формулювати основні теоретичні положення;
- обґрунтовувати і доводити свої міркування і твердження;
- давати повну і стислу відповідь на поставлене запитання;
- доповнювати доповідача та ін.

У процесі самостійної підготовки до семінарських занять студенти повинні всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати необхідну літературу (підручники, навчальні посібники, наукову та спеціальну літературу) та нормативно-правові акти.

Викладач навчальної дисципліни визначає план занять та дає завдання.

В завдання може входити:

- вивчення рекомендованої до кожного практичного заняття літератури, нормативного матеріалу;
- опрацювання наукової літератури по темі заняття (афторефератів кандидатських та докторських дисертацій, монографій, наукових статей та ін.)
- написання реферату по темі практичного заняття.

3. Опрацювання тем курсу, з яких не проводяться семінарські заняття:

СРС включає також самостійне поглиблене вивчення за визначеним переліком питань дисципліни, з яких не провадяться аудиторні заняття. Результати такої роботи оформлюються у вигляді письмової роботи чи реферату. Студенти в процесі такої роботи користуються прослуханими лекціями, підручниками, навчальними посібниками, монографіями, науковими статтями. Відповіді на поставленні питання теми повинні бути розширеними, обґрунтованими з посиланням на нормативно-правові та науково-теоретичні джерела. Перевірка результатів такої СРС здійснюється під час проведення запланованої індивідуально-консультативної роботи викладача зі студентами за графіком роботи кафедри чи індивідуальним графіком, узгодженим між викладачем та студентом. Під час перевірки результатів СРС оцінюється як письмовий результат СРС, так і усна доповідь студента з визначеного питання теми. Результатом перевірки повинне стати нарахування відповідної кількості балів відповідно до визначених критеріїв оцінювання.

Завдання на самостійну роботу студентів з тем курсу, які не виносяться на практичні заняття:

№	Зміст роботи: опрацювання питань по темі:	Кількість годин	Форма Контролю
1	Держава і право Арабського Халіфату		Письм. Опитування
2.	Держава і право Німеччини нового часу		Письм. Опитування
3	Держава і право Російської імперії (кінець XVIII перша половина XIX ст.)		Письм. опитування
4.	Історія держави і права СРСР (1922-1945 рр.)		Письм. опитування
5.	Наслідки державотворення в країнах Західної та Східної Європи в результаті розпаду СРСР.		Письм. опитування

На самостійне письмове опитування виносяться питання, що викладені нижче та по яких студенту необхідно мати конспект. Контроль здійснюється шляхом письмового опитування на 10-15 хв.

По першій темі:

1. Що вивчає ІДПЗК?
2. ІДПЗК – це історична чи юридична наука?
3. Як взаємодіє ІДПЗК із іншими науками?
4. У чому відмінність ІДПЗК від:
  - a. всесвітньою історією;
  - b. теорією держави і права;
  - c. історією держави і права України?
5. Хто є основоположником науки ІДПЗК?
6. Для чого вивчається студентами курс ІДПЗК?

По другій темі:

1. Як у історико-правовій науці тлумачиться термін “Стародавній Схід”?
2. У чому відмінність між домашнім і класичним рабством?
3. Коли виникла Вавілонська держава?
4. Яка відмінність між Вавілоном, Вавілонією та Месопотамією?
5. Який статус землі “ілку”?
6. Який порядок укладання договорів у Стародавньому Єгипті?
7. Який шлюбний вік був встановлений для вавілонян?
8. Які основні періоди розвитку Стародавнього Єгипту?
- 9.

По третій темі:

1. У чому полягає відмінність держав від стародавньосхідних?
2. Які функції виконували Народні збори на різних етапах старогрецької державності?
3. У чому проявилася демократичність устрою державності.
4. Якою за формою державного правління була Стародавня Спарта?
5. Яка держава виникла в часі найпізніше – Афінська держава, Стародавній Рим чи Спарта?

6. Скільки рексів було в Римі на етапі царського періоду?
7. Як ви розумієте поняття “центурія”?
8. Коли були прийняті “Закони XII таблиць”?
9. Як набувалося та втрачалося громадянство Риму?
10. Які права давали особі повна правоздатність?
11. На який термін могла бути обрана особа – магістрат?
12. У чому суть принципату як форми правління?

По четвертій темі:

1. Коли було введено в обіг поняття “феодалізм”?
2. У яких відносинах перебували між собою васал і сеньйор?
3. Яке значення мало для історії рицарство?
4. Які основні ознаки феодалізму?
5. Які види повинностей виконувалися населенням на користь феодала?
6. Які етапи пройшли у своєму розвитку феодалні держави?
7. На якій території було утворено Франське королівство?
8. Хто з франкських правителів виступав ініціатором проведення бенефіціальної реформи?

По п'ятій темі:

1. Коли і за яким нормативним актом утворено феодалну Францію?
2. Як називався французький станово-представницький орган?
3. Які питання врегулював „Великий березневий ордонанс”?
4. Які джерела французького феодалного права Ви можете назвати?
5. Коли і за яким нормативним актом утворилася феодална Німеччина?
6. Кого називали курфюрстами? Окресліть їх повноваження?
7. Який англійський монарх дарував грамоту „Велика Хартія вільностей”?
8. Яке історичне значення „Великої Хартії вільностей”?
9. Коли у Англії було створено парламент?

По шостій темі:

1. Ким і коли була створена ісламська держава Арабський Халіфат?
2. За яких обставин відбувалося становлення держави Арабський Халіфат?
3. Яке значення мала для створення Арабського Халіфату монотеїстична релігія ісламу?
4. Хто виступив спадкоємцями влади Мухаммеда?
5. Які держави були підкорені Арабським халіфатом?
6. Які основні династії халіфів Ви можете назвати?
7. Як вплинули на Арабський Халіфат Хрестові походи?
8. У результаті яких подій і коли Арабський Халіфат припинив своє існування?
9. Чому Арабський Халіфат вважають теократичною державою?
10. Які джерела мусульманського права Ви знаєте?
11. Яка структура Корану?
12. Як мусульмани заповнювали прогалини у праві?
13. Як мусульмани трактували поняття «держава»?
14. Як взаємодіє іслам і шаріат?
15. Які відмінності у розумінні державно-правових питань простежуються у різних течіях ісламу?
16. Які обов'язки мусульманина?
17. Які речі не могли знаходитися у власності мусульманина?
18. Як змінювався правовий статус мусульманина у зв'язку зі зміною віри?
19. Які мусульманські правознавці класифікували землі?
20. Який правовий статус Вакса (Вакула) ?

21. Які види договорів виділяли мусульмани ?
22. Яким було ставлення мусульман до лихварства?
23. Який порядок укладення шлюбу за нотаріатом?
24. Які види злочинів у мусульман вважалися найважчими?
25. Які кримінальні покарання застосовували мусульмани?
26. Як здійснювався в Арабському Халіфаті судовий процес ?

По сьомій темі:

1. Доведіть або спростуйте тезу про привільоване соціальне становище французького духовенства та дворянства в період абсолютизму?
2. Судові справи розглядалися публічно?
3. Які злочини у Франції вважалися найважчими?
4. Що було головними доказами в суді Франції?
5. В якому столітті встановлюється абсолютизм в Німеччині?
6. Який клас у Пруссії був правлячим?
7. Яка структура “Кароліни”?
8. Який час діяла “Кароліна”?
9. Що таке “Зоряна палата” в Англії?
10. Що складало основну збройну силу в Англії періоду абсолютизму?

По восьмій темі:

1. Коли в Англії почав формуватися капіталізм?
2. Які особливості процесу капіталізації Англії?
3. Які суспільні верстви періоду були в опозиції до короля?
4. Кого називали пуританами?
5. Який парламент називався:
  - а) коротким;
  - б) довгим?
6. У чому відмінність між вігами і торі?
7. Яка структура англійського парламенту?
8. Як називався в Англії режим одноособливої військової диктатури?

По дев'ятій темі:

1. Коли було розпочато заснування північно-американських колоній?
2. Які відмінності існували у розвитку північно-американських колоній?
3. Скільки колоній англійських налічувалося у Північній Америці на середину XVIII ст.?
4. Які рішення були прийняті I Континентальним Конгресом?
5. Які причини війни між Півднем і Північчю?
6. За якого Президента було відмінено рабство?

По десятій темі :

1. Якими економічними чинниками була зумовлена Велика Французька революція?
2. Хто із французьких мислителів відноситься до Просвітників?
3. Назвіть дату початку революції?
4. Які основні права і свободи проголосила “Декларація прав людини і громадянина”?
5. Із яких частин складалася Конституція Франції 1791р.?
6. Яка відмінність між “активними” та “пасивними” громадянами за Конституцією 1791р.?
7. Коли було проголошено Першу Французьку республіку?

По одинадцятій темі:

1. Що являлось гальмом в розвитку капіталістичних відносин в Росії в XIXст.?

2. Кріпосне право сприяло розвитку сільського господарства в Росії?
3. Кріпосне право сприяло розвитку промисловості?
4. Селянська реформа 1861р. вирішила економічну незалежність селян від поміщиків?
5. Хто міг стати гласним міської думи?
6. Хто міг стати гласним земської думи?
7. Які повноваження земської думи?

По дванадцятій темі:

1. Які функції виконували Ради робітничих депутатів на початку революції?
2. Де вперше виникли Ради робітничих депутатів?
3. Під тиском яких обставин імператор Росії відрікся від престолу?
4. Назвіть імператора Росії, який відрікся від престолу?
5. Які політичні сили ввійшли в Тимчасовий Уряд?
6. Яку основну задачу повинний був вирішити Тимчасовий Уряд?

По тринадцятій темі:

1. Коли і де відбувся 1 Всеросійський з'їзд Рад?
2. Коли і де відбувся 2 Всеросійський з'їзд Рад?
3. Які нормативно-правові акти були прийняті на II Всеросійському з'їзді Рад?
4. Що лягло в основу декрета «Про землю»?
5. Як розуміти вирази «анексія» і «контрибуція»?
6. Яка структура Конституції РРФСР 1918 року?
7. Які політичні партії Росії були союзниками більшовиків в період Жовтневого перевороту 1917 року в м. Петроград?

По чотирнадцятій темі:

1. Які основні нормативно-правові акти були прийняті на 1 Всесоюзному з'їзді Рад СРСР?
2. Дайте характеристику Договору про утворення СРСР.
3. Дайте характеристику декларації про утворення СРСР
4. Коли була прийнята перша Конституція СРСР?
5. Яка структура першої Конституції СРСР?
6. Яка структура Конституції СРСР 1936 року?
7. На якому з'їзді Рад була затверджена Конституція СРСР 1936 року?
8. Назвіть основні нормативно-правові акти, які регламентували порядок колективізації в СРСР.
9. Хто підписав радянсько-німецький договір 1939 року?
10. Коли була прийнята остання конституція СРСР?

По п'ятнадцятій темі:

1. Які наслідки для Німеччини мала поразка у Першій світовій війні?
2. Яку максимальну кількість війська могла мати Німеччина за умовами Версальського мирного договору?
3. У якій праці А.Гітлера обґрунтовані ідеї расової вищості німців?
4. У яких випадках нацистське законодавство забороняло укладення шлюбу?
5. Чим пояснюється стрімке виникнення у Німеччині після Першої світової війни цілого ряду екстремістських організацій?
6. З якою метою здійснювався «півний путч»?
7. Як вплинув на Німеччину крах на Уолт стріт 1929 року і початок Великої економічної депресії?
8. У чому відмінність Бізонії від Тризонії?
9. Чи входила нацистська Німеччина до Ліги Націй?

10. Чому нацистський режим у Німеччині 1933-1945 р.р. називається Третім рейхом?
11. Чому місцем проведення судового процесу над головними нацистськими воєнними злочинцями було обрано м. Нюрнберг?
12. Чим була зумовлена блокада Берліна з червня 1943 р. по травень 1949 р.
13. Який правовий статус мав Західний Берлін?
14. З якою метою було споруджено Берлінську стіну?
15. Які події відбулися у так звану «Кришталеву ніч»?

4. Написання рефератів:

Важливим засобом у засвоєнні знань є написання та доповідь на заняттях **рефератів**. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами практичних занять. **Мета реферативної доповіді** полягає в засвоєнні студентами основних аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії. На практичному занятті рекомендується обговорювати не більше двох рефератів. Вимоги до реферату: Обсяг реферату складає 10-15 сторінок. Його структура: вступ (1-2 ст.), основна частина (8-10 ст.), висновки (1-2 стор.), список літератури. Реферат виконується на білому папері, формату А-4.

5. Підготовка до модульного контролю:

Модульний контроль провадиться шляхом написання студентами контрольної роботи та виконанням тестового завдання.

- **Контрольну роботу** студент виконує індивідуально в письмовій формі у відповідності з цими вказівками та запропонованими варіантами завдань.

Варіант завдання студент обирає за першою літерою свого прізвища.

Перша літера прізвища студента	Номер варіанту
А-Є	1
Ж-К	2
Л-Н	3
О-У	4
Ф-Я	5

Контрольна робота складається з теоретичних завдань, виконанню яких має передувати вивчення студентом рекомендованих джерел, спеціальної літератури, законодавчих та підзаконних актів, монографічної літератури.

- **Тести.** Особливим способом контролю знань студентів є **тестове** опитування. Особливість роботи при підготовці до тестового контролю полягає у тому, що позитивне виконання тестових завдань вимагає від студентів точних знань, доброї пам'яті, а у певних випадках – розвитку інтуїтивного мислення, оскільки під час їх виконання заборонено користуватися будь-якими джерелами.

Тестове завдання складається із одного питання і 3–15 відповідей, серед яких одна чи декілька правильних. Студент повинен відмітити правильні відповіді.

Завдання для модульного контролю

по змістовному модулю 1:
„Історія держави і права зарубіжних країн”

Дайте відповідь на запитання:

1. Що вивчає ІДПЗК?
2. ІДПЗК – це історична чи юридична наука?
3. Як взаємодіє ІДПЗК із іншими науками?
4. У чому відмінність ІДПЗК від:
5. всесвітньої історії;
6. теорії держави і права;
7. історії держави і права України?
8. Хто є основоположником науки ІДПЗК?
9. Для чого вивчається студентами курс ІДПЗК?
10. Як у історико-правовій науці тлумачиться термін “Стародавній Схід”?
11. У чому відмінність між домашнім («патріархальним») і класичним рабством?
12. Коли виникла Вавілонська держава?
13. Яка відмінність між Вавилоном, Вавілонією та Месопотамією?
14. Який статус землі “ілку”?
15. Який порядок укладання договорів у Стародавньому Єгипті?
16. Який шлюбний вік був встановлений для вавілонян?
17. Які основні періоди розвитку Стародавнього Єгипту?
18. Матріархат чи патріархат існував у староєгипетській сім’ї?
19. У якому віці єгиптяни, зазвичай, укладали шлюб?
20. Які покарання застосовували до державних злочинців у Стародавньому Єгипті?
21. Які індійські держави II тис. до н.е. Ви можете назвати?
22. Які питання регламентують “Закони Ману”?
23. Які джерела Староіндійського права ви можете назвати?
24. Які судові інститути в Індії ви можете назвати?
25. Чи допускалося у Стародавній Індії розлучення?
26. У чому полягає відмінність античних держав від стародавньосхідних?
27. Які функції виконували Народні збори на різних етапах старогрецької державності?
28. У чому проявилася демократичність устрою державності?
29. Якою за формою державного правління була Стародавня Спарта?
30. Яка держава виникла в часі найпізніше – Афіньська держава, Стародавній Рим чи Спарта?
31. Скільки рексів було в Римі на етапі царського періоду?
32. Як ви розумієте поняття “центурія”?
33. Коли були прийняті “Закони XII таблиць”?
34. Як набувалося та втрачалося громадянство Риму?
35. Які права давали особі повна правоздатність?
36. На який термін могла бути обрана особа – магістрат?
37. У чому суть принципату як форми правління?
38. У чому суть домініату як форми правління?
39. Які причини підірвали могутність Римської імперії та зумовили їх крах?
40. Як ви розумієте поняття “звичаєве право”?
41. Коли у Римі виникають Закони?
42. Із якою метою магістрати видавали едикти?
43. Кого з найвидатніших юристів в Римі ви можете назвати?
44. Які існували різновиди імператорських Конституцій?
45. Чи проводилися у Римі кодифікаційні роботи?
46. Які різновиди шлюбу у Римі?
47. Хто у Римі міг бути спадкоємцем?

48. Яку власність називали квірітською?
49. Як здійснювався обряд манципації?
50. Коли було введено в обіг поняття “феодалізм”?
51. У яких відносинах перебували між собою васал і сеньйор?
52. Яке значення мало для історії рицарство?
53. Які основні ознаки феодалізму?
54. Які види повинностей виконувалися населенням на користь феодала?
55. Які етапи пройшли у своєму розвитку феодальні держави?
56. На якій території було утворено Франське королівство?
57. Хто з франкських правителів виступав ініціатором проведення бенедикційної реформи?
58. Коли і за яким нормативним актом утворено феодальну Францію?
59. Як називався французький станово-представницький орган?
60. Які питання врегулював „Великий березневий ордонанс”?
61. Які джерела французького феодального права Ви можете назвати?
62. Коли і за яким нормативним актом утворилася феодальна Німеччина?
63. Кого називали курфюрстами? Окресліть їх повноваження?
64. Який англійський монарх дарував грамоту „Велика Хартія вільностей”?
65. Яке історичне значення „Великої Хартії вільностей”?
66. Коли у Англії було створено парламент?
67. Кого у феодальній Англії називали джентрі?
68. Які повноваження Зоряної палати?
69. Які Ви знаєте джерела права феодальної Англії?
70. Коли був скликаний І станово-представницький орган в Росії і як він називався?
71. Який цар розпочав опричнину?
72. Коли були завойовані Казанське, Астраханське та Сибірське ханства?
73. В якому році було прийняте Соборне укладення?
74. З яким органом цар поділяв владу в період станово-представницької монархії?
75. Яка структура Соборного укладення?
76. Доведіть або спростуйте тезу про привільоване соціальне становище французького духовенства та дворянства в період абсолютизму?
77. Судові справи розглядалися публічно?
78. Які злочини у Франції вважалися найважчими?
79. Що було головними доказами в суді Франції?
80. В якому столітті встановлюється абсолютизм в Німеччині?
81. Який клас у Пруссії був правлячим?
82. Яка структура “Кароліни”?
83. Який час діяла “Кароліна”?
84. Що таке “Зоряна палата” в Англії?
85. Що складало основну збройну силу в Англії періоду абсолютизму?
86. Які функції виконувала Таємна рада?
87. Хто визначив функції Таємної ради?
88. Яка структура Таємної ради?
89. Яка мета попирання в Англії?
90. Коли в Англії почав формуватися капіталізм?
91. Які особливості процесу капіталізації Англії?
92. Які суспільні верстви періоду були в опозиції до короля?
93. Кого називали пуританами?
94. Який парламент називався:
  95. а) коротким;
  96. б) довгим?
97. У чому відмінність між вігами і торі?
98. Яка структура англійського парламенту?
99. Як називався в Англії режим воєнної диктатури?
100. У який період в Англії існувала республіка?

101. Коли в Англії відбулася промислова революція?
102. Кого називають тред-юніонами?
103. Які джерела англійського буржуазного права?
104. Що ви знаєте про англійську колоніальну політику?
105. Коли було розпочато заснування північно-американських колоній?
106. Які відмінності існували у розвитку північно-американських колоній?
107. Скільки колоній англійських налічувалося у Північній Америці на середину XVIII _он.?
108. Які рішення були прийняті I Континентальним Конгресом?
109. Які причини війни між Півднем і Північчю?
110. За якого Президента було відмінено рабство?
111. кими економічними чинниками була зумовлена Велика Французька революція?
112. Хто із французьких мислителів відноситься до Просвітників?
113. Назвіть дату початку революції?
114. Які основні права і свободи проголосила “Декларація прав людини і громадянина”?
115. Із яких частин складалася Конституція Франції 1791р.?
116. Яка відмінність між “активними” та “пасивними” громадянами за Конституцією 1791р.?
117. Коли було проголошено Першу Французьку республіку?
118. У чому полягала якобінська диктатура?
119. Коли було проголошено Другу Французьку республіку?
120. Коли було проголошено Другу Французьку імперію?
121. Чому припинила існування Друга Французька імперія?
122. Яке значення кодексів Наполеона?
123. Що являлось гальмом в розвитку капіталістичних відносин в Росії в XIXст.?
124. Кріпосне право сприяло розвитку сільського господарства в Росії?
125. Кріпосне право сприяло розвитку промисловості?
126. Селянська реформа 1861р. вирішила економічну незалежність селян від поміщиків?
127. Хто міг стати гласним міської думи?
128. Хто міг стати гласним земської думи?
129. Які повноваження земської думи?
130. Які повноваження міської думи?
131. В чому суть судової реформи?
132. В чому суть аграрної реформи П.А.Столипіна?
133. Які функції виконували Ради робітничих депутатів на початку революції?
134. Де вперше виникли Ради робітничих депутатів?
135. Під тиском яких обставин імператор Росії відрікся від престолу?
136. Назвіть імператора Росії, який відрікся від престолу?
137. Які політичні сили ввійшли в Тимчасовий Уряд?
138. Яку основну задачу повинний був вирішити Тимчасовий Уряд?

6. Підготовка до підсумкового контролю:

Питання для самоконтролю з навчальної дисципліни „Історія держави і права зарубіжних країн»

1. Предмет і метод вивчення «Історії держави і права зарубіжних країн».
2. Значення вивчення дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн».
3. Державний лад рабовласницької демократичної республіки в Афінах.
4. К.Маркс про три головні відомства в роботі «Британское владычество в Индии».
5. Джерела римського права на різних етапах його розвитку.
6. Реформа Сервія Тулія.
7. Суспільно-політичний лад рабовласницької Спарти.
8. Закони Ману, їх характеристика.
9. Особливості давньосхідної деспотії.
10. Закони 12 таблиць, їх характеристика.

11. Ф.Енгельс, Про форми утворення держави у праці «Происхождение семьи, частной собственности и государства».
12. Характеристика державного ладу давньосхідних держав.
13. Закони Хамурапі, їх характеристика.
14. Державний лад Риму в період імперії.
15. Суспільний лад давньосхідних рабовласницьких держав.
16. Етапи розвитку римської рабовласницької держави, їх характеристика.
17. Характеристика «Салической правды».
18. Суспільний та державний лад держави франків. Реформа Карла Мартела.
19. Соціально-економічні передумови виникнення станово-представницьких установ в Англії, Франції та в Німеччині.
20. Особливості англійського та німецького абсолютизму.
21. Особливості суспільно-політичного розвитку князівської Німеччини. «Золота Булла 1356 р.», її характеристика.
22. Основні положення «Великої Хартії вольностей 1215 р» в Англії.
23. «Славна революція» 1688 р. в Англії.
24. Індивідуальна республіка в Англії.
25. Велика Французька революція, її основні етапи та характеристика.
26. Веймарська Конституція 1919 р.
27. Історичні умови прийняття Військових Артикулів Петра 1.
28. Судова реформа в Росії 1964 р.
29. Другий Всеросійський з'їзд Рад та його акти.
30. Кримінальний кодекс Наполеона 1810 р.
31. Консульство та імперія Наполеона Бонапарта.
32. Характеристика судової реформи в Росії 1864 р.
33. Листопадова революція 1918 р. в Німеччині.
34. Білль про права 1791 р. США, її наслідки.
35. Характеристика кримінального права і процесу по «Соборному уложенню» 1649 р.
36. Пролетарська революція в Парижі 18 березня 1871 р., утворення Паризької Комуні. Характеристика державного ладу.
37. Державний лад Росії у другій половині XIX ст.
38. Уроки та значення Паризької Комуні.
39. Декларація прав людини та громадянина. 1789 р. Франція. Тюремна система в Росії другої половини XIXст.
40. Реорганізація поліції, тюремної системи та армії в Росії в другій половині XIX ст..
41. Конституція СРСР 1924 р. та її характеристика.
42. Охарактеризуйте реформу Тезея.
43. Селянська реформа 1861 р. в Росії, її характеристика.
44. Фашистська диктатура в Німеччині.
45. Національно-державне розмежування в Середній Азії в 20-тих роках XX століття.
46. Буржуазна революція в Англії XVII ст., характеристика її основних етапів.
47. Характеристика Конституції П'ятої Республіки 1958 р., Франція.
48. «Криваве законодавство» в Англії.
49. Двовладдя в Росії та його класова суть.
50. «Хабеас корпус акт» 1679 р. та його характеристика.
51. Державний лад Паризької Комуні.
52. Абсолютна монархія у Франції. Суть класичного французького абсолютизму.
53. Охарактеризуйте реформу Солона.
54. Якобінська диктатура 1793 р. у Франції, її характеристика.
55. Франція у 2-гій світовій війні. Режим Віши.
56. Характеристика військової реформи Петра 1.
57. Особливості суспільно-політичного ладу та права ранньофеодальних республік (Новгорода та Пскова).
58. Війна за незалежність США. Декларація незалежності 1776 року.

59. Конституція в Японії 1946 р.
60. Кодифікація законодавства в Росії (перша пол. XIX ст..).
61. Конституція Четвертої республіки у Франції 1946 р.
62. Кодифікація Юстіана, Візантія.
63. «Кароліна» 1532 р., її характеристика.
64. Аграрне законодавство Столипіна.
65. Характеристика освіченого абсолютизму (на прикладі Австрії або Росії).
66. Охарактеризуйте реформу Клісфена.
67. Виникнення та розвиток парламенту в Англії в XIII-XV ст.
68. Земська реформа в Росії 1864 р. та її характеристика.
69. Конституція РРФСР та її характеристика.
70. Трет'є червневий «переворот» у Росії 1907 р.
71. Встановлення і законодавче оформлення фашистської диктатури в Італії.
72. Характеристика кримінального процесу за «Судебниками» 1497 та 1550 років.
73. Генеральні Штати у Франції. Порядок формування, структура.
74. Громадянська війна Півночі і Півдня та її вплив на наступний розвиток законодавства США.
75. Утворення ФРН і Конституція 1949 р.
76. Зміни суспільного ладу в ході Жовтневого перевороту 1917 р. в Росії.
77. Цивільний Кодекс Наполеона 1804 р., його характеристика
78. Крах колоніальної системи імперіалізму і утворення нових незалежних держав.
79. Державний лад Росії у XV-XII ст.
80. Протекторат Кромвеля. «Знаряддя управління! 1653 р.
81. Уряд народного фронту у Франції та його заходи в політичній і соціальній областях.
82. Станові реформи Петра 1 та Катерини 2.
83. Виникнення Рад в період буржуазно-демократичної революції в Росії 1905-1907 рр.
84. Наступ реакції на демократичні права в США.
85. Статті Конфедерації 1781 р. (США).
86. Характеристика Конституції СРСР 1936 р.
87. Характеристика США 1787 р.
88. Перебудова державного апарату на військовий лад в роки Великої Вітчизняної війни в СРСР.

Основна література:

Нормативно-правові акти:

1. Декларация независимости// Соединенные Штаты Америки: Конституция и законодательство. Под ред. О.А.Жидкова. Перевод О.А.Жидкова. М.: Прогресс, Универс, 1993.
2. Загальна Декларація прав людини (ООН, 1948р.)
3. Заключний акт Народи з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ, 1975р.)
4. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (ООН, 1966р.)
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (ООН, 1966р.)
6. Полное собрание законов Российской Империи (в 45 томах).
7. Полное собрание законов Российской Империи. Россия в подлиннике. АНО «Руниверс»// <http://runivers.ru/lib/book3130/>
8. Саксонское зеркало. – М.: Наука, 1985.
9. Статут Ради Європи (Рада Європи, 1949р.).
10. Хартія економічних прав та обов'язків держав (ООН, 1974р.)

Навчальні посібники:

11. Абрамова М. Г. История государства и права зарубежных стран. Древний мир : учебное пособие для студентов МФИ XXI в., обучающихся по специальности "Юриспруденция". - Москва : Финансовая акад., 2005. - 120 с.
12. Алентьева Т. В. США в новое время: общество, государство и право : [учеб. пособие]. - Курск : Изд-во РОСИ, 2004.
13. Бердникова С. А. Гражданский кодекс Франции 1804 г. : Учеб. пособие / Краснояр. гос. ун-т. Каф. истории государства и права. - Красноярск, 2002. - 124 с.
14. Бельцер А. А. "Слуги для всех дел": Корона и мировые судьи в тюдоровской Англии : учебное пособие к спецкурсу. - Самара : Самарский гос. пед. ун-т, 2007. - 135 с.
15. Беккер К.Ф. История Древнего мира: Восток. Греция. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 448 с.
16. Бостан Л. М. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Л. М. Бостан, С. К. Бостан. — 2-ге вид., перероб. та допов. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 729 с.
17. [Боярська З. І. - Історія держави і права України: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2001. — 280 с.](#)
18. Будилина Т. В. Эволюция государственно-правового устройства Японии от средних веков до новейшего времени: учебное пособие. - Красноярск : ИПК СФУ, 2008. - 162 с.
19. Гай. Институции/Пер. с лат. Дыдинского; под. ред В. А. Савельева, Л.Л. Кофанова. М., 1997.
20. Германское гражданское уложение 1896 г. СПб., 1898.
21. Глиняный В. П.. История государства и права зарубежных стран: Учеб. пособие / Одесская национальная юридическая академия. — 5. изд. — Х. : Одиссей, 2005. — 832с.
22. Дигесты Юстиниана. М., 1984.
23. Закиров М. Б., Закирова С. Г. История государства и права зарубежных стран. Древний мир: [учеб. пособие для студ. и курсантов днев. и слушателей заоч. форм обучения] / Луганский гос. ун- т внутренних дел им. Э.А.Дидоренко. — Луганск: РИО ЛГУВД им. Э.А.Дидоренко, 2009. — 367с.
24. Законы XII таблиц/ Текст, пер., вступ. статья Л.Л. Кофанова; отв. ред В.И. Уколова. М., 1996.
25. Законы Ману/ Пер. С.Л. Эльмановича, испр. и доп. С.Т. Ильиным. М. 1960.
26. Законодательные акты английской буржуазной революции 1640–1664 гг. – М.; Л. – 1946.
27. [Захарченко П.П. Історія держави та права України: Навч. посіб. для дист. навч. — К.: Університет „Україна“, 2005. — 208 с.](#)

28. Зеленев М. В. Государство и право США в XIX веке. Гражданская война и Реконструкция Юга : учебное пособие. - Нижний Новгород : Изд-во Волго-Вятской акад. гос. службы, 2007. - 55 с.
29. Історія західноєвропейського середньовіччя. Хрестоматія / Упорядник М. О. Рудь: Навч. посібник. — К. Либідь, 2005.
30. Каролина. Алма-Ата, 1967.
31. Конституция и законодательные акты буржуазных государств XVII-XIX вв.: Сб. док. — М.: Гол. изд-во юрид. лит-ры, 1957. - С. 71-162.
32. Комлев Ю. Е. Государственное устройство Германии в новое время : учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности 030401 "История" и направлению 030400 "История". - Екатеринбург : Изд-во Уральского ун-та, 2007. - 199 с.
33. Лешенко И. И. История государства и права зарубежных стран (Древний мир, Средневековье и новое время): учеб. пособие для студ. / Донецкий национальный ун-т. — 3-е изд., доп. — Донецк : Юго-Восток, 2009. — 479с.
34. [Макарчук В. С.- Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. Вид. 4-те, доп.- К.: Атіка, 2004.- 616 с.](#)
35. Медвідь А.М., Медвідь Ф.М. Ораторське мистецтво правників: Навчальний посібник. – К.: Міленіум, 2005. – 336 с.
36. Осиновский И. Н. Эразм Роттердамский и Томас Мор: из истории ренессансного христианского гуманизма: (учебное пособие по средним векам для студентов МГПУ). — М., 2006.
37. Прудников М. Н. История государства и права зарубежных стран: Учеб. пособие / Московский гос. ун-т коммерции. — М. : Издательство МГУК, 2001. — 111с.
38. Романов А. К. Правовая система Англии: Учебное пособие.— М.: „Дело”. – 2002. – 343 с.
39. Сажина В. В., Тагунов Д. Е. История государства и права зарубежных стран: учеб. пособие для студ. юрид. спец. учреждений, обеспечивающих получение высшего образования. — Минск : Книжный дом, 2005. — 279с.
40. Саксонское зеркало .Памятник, комментарии, исследования. М., 1985.
41. Салическая правда/Пер. с англ. Н.П. Грацианского; под. ред. В.Ф. Семенова. М., 1950.
42. Сборник документов по всеобщей истории государства и права. Л., 1977.
43. Сборник документов по истории нового времени. Буржуазные революции ХУП - ХУІІІ в. в. М., 1990.
44. Смирнов С. А. Договоры и военные соглашения как правовые инструменты в различные периоды царствования Александра Великого (336—323 гг. до н. э.): общий обзор. //ПРАВО: теория и практика. - № 3-4. - 2011.
45. Современные и зарубежные конституции. М., 1992.
46. Сюкияйнен Л.Р. Шариат и мусульманско-правовая культура. – М., 1997.
47. Тищик Б.Й.: Історія держави і права країн Стародавнього світу: Навч. посібник. — Львів: Світ, 2001. — 384 с.
48. Томсинов А. В. Юридические аспекты английской революции 1640-1660 годов : период конституционной борьбы: ноябрь 1640 - август 1642 года : учебное пособие. - Москва : Зерцало-М, 2010. - 264 с.
49. Томсинов В. А. "Славная революция" 1688-1689 годов в Англии и Билль о правах : учебное пособие. - Москва : Зерцало-М, 2010. - 249 с.
50. [Трофанчук Г.Л. Історія вчень про державу та право: Навч. посібн. для дистанц. навчання. - К.: Ун-т „Україна”, 2004. - 210 с.](#)
51. [Хрестоматія з історії держави і права України: Навч. посіб./А.С.Чайковський,О.Л. Копиленко, та інші. - К.: Юрінком інтер, 2003. - 656с.](#)
52. Хрестоматия памятников феодального государства и права. – М., 1961.
53. Французская республика. Конституция и законодательные акты. М., 1989.

54. Шатилова С. А.. История государства и права зарубежных стран: Учеб. пособие. — М. : ИНФРА-М, 2003. — 272с. — (Серия "Высшее образование"). — Библиогр.: с. 270.

55. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн: Хрестоматія для студ. юрид. вузів та фак. / І.Д. Борис (відп.ред.). — К. : Вентурі, 1995. — 176с.
56. Хрестоматія пам'яток феодального государства и права зарубежных стран. М., 1984.

Джерела класичної політико-правової думки

57. Аристотель. Политика // Соч. – М., 1988. Т. 4.
58. Бердяев Н.А. Судьба России. – М., 1990.
59. Бисмарк Отто фон. Мысли и воспоминания. В 3 т. М.: ОГИЗ. СОЦЭКГИЗ, 1940.
60. Гай Юлий Цезарь. Записки о галльской войне.
61. Геродот. История: в девяти книгах / Геродот; Ред. П.П. Толочко ; АН Украины. Ин-т археологии. - Киев : Наукова думка, 1993.
62. Демосфен. Речи. В 3 т./Отв. ред. Е. С. Голубцова, Л. П. Маринович, Э. Д. Фролов. М. 1994.
63. Диодор Сицилийский. Историческая библиотека.
64. Джефферсон Томас. Первая инаугурационная речь 4 марта 1801 г. - Инаугурационные речи Президентов США. Харьков: Folio, 2009.
65. Еразм Роттердамский Похвала Глупоті, вид. 2-е, Київ: Основи, 1993.
66. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. Т.21.
67. Энгельс Ф. О разложении феодализма и возникновение национальных государств. // Маркс К., Энгельс Ф., Соч. т.21 -с.406-416.
68. Энгельс Ф. Крестьянская война в Германии // М.: Политиздат, 1952.
69. «Записки императрицы Екатерины Второй». М., 1989.
70. Зденек Млынарж. Мороз ударил из Кремля. — М.: Республика, 1992.
71. Ленин В.И. Государство и революция // Полн. собр. соч. Т. 33.
72. Ленин В.И. Марксизм о государстве // Полн. собр. соч. Т. 33.
73. Ленин В.И. О государстве // Полн. собр. соч. Т.33.
74. Ленин В.И. Развитие капитализма в России. ПСС, т.3 - с. 183-186, 380-383.
75. Ливий Тит. История Рима от основания города, XXXV.
76. Лютер М. Избранные произведения. — СПб., 1997.
77. Лютер М. 95 тезисов. — СПб.: Роза мира, 2002.
78. Майоров А. М. Вторжение, Чехословакия, 1968. Свидетельства командарма. — М.: Права человека, 1998.
79. Макиавелли И. Государь. – М., 1990.
80. Монтескьё Ш.. Избранные произведения. — М., 1955.
81. Ницше Ф. Воля к власти. – М., 1992.
82. Платон. Государство // Соч. – М., 1972. Т.3. ч.1.
83. Платон. Диалоги. – М., 1986.
84. Плеханов Г. К вопросу о роли личности в истории. Плеханов Г. В.. Избранные философские произведения в 5 тт. Т. 2. М., 1956.
85. Плутарх. Порівняльні життєписи. К.:Дніпро. 1991.
86. Коран. – М., 1963.
87. Радищев А.Н. Избранные философские и общественно-политические произведения. – М., 1962.
88. Робеспьер М. Революционная законность и правосудие: Статьи и речи. - М., 1959.
89. Руссо Ж.Ж. Об общественном договоре, или Принципы политического права. – М., 1969.
90. Сенека. Нравственные письма к Луцилию.
91. Сорокин П. Человек, цивилизация, общество. – М., 1992.
92. Тацит Корнелий. О происхождении германцев и местоположении Германии/ Корнелий Тацит. Сочинения в двух томах. Т.1. Анналы. Малые произведения. Л., Наука, 1969.
93. Талейран Ш. М. Мемуары. М., 1959.

94. Тихомиров Л.А. Монархическая государственность. – М., 1992.
95. Томас Мор. Эпиграммы. История Ричарда III. Серия «Литературные памятники». — М.: Наука, 1973.
96. Томас Мор. Утопия.
97. Транквилл Гай Светоний. Жизнь двенадцати цезарей. Перевод М.Л.Гаспарова. - М.: "Наука", 1993.
98. Троцкий Л.Д. К истории русской революции. – М., 1990.
99. Черчилль, Уинстон. «История англоязычных народов» (A History of the English-Speaking Peoples, 1956—1958).
100. Фултонская речь Черчилля. 5 марта, 1946, Вестминстерский колледж, Фултон, Миссури.. <http://www.coldwar.ru/churchill/fulton.php>.
101. Ш. де Голль. Военные мемуары. Т. 3. Спасение. М.: АСТ, 2003.
102. Из глубины: Сб. статей о русской революции. – М., 1990.
103. Цицерон. Диалоги. – М., 1966.

Додаткова література

104. Айзенштат М. П. Великобритания нового времени: политическая история. - М. : Ин-т всеобщ. истории РАН : Саратов. гос. ун-т, 2002. – 99 с.
105. Анисимцев Н.В. Правовая система Японии. Краткий обзор // Юридический мир, 2003.- №6. - С.38-39.
106. Антропов Р. В. Унификация права Германии в конце XVIII-XIX вв.: основные предпосылки и историческая роль. - Чита : ЗИП СибУПК, 2008. - 117 с.
107. Баев В. Г. Генезис и развитие германского конституционализма в начале XIX-первой трети XX вв. : автореферат дис. ... доктора юридических наук : 12.00.01. - Москва, 2008. - 42 с.
108. Батыр К. И., Исаев И. А., Кнопов Г. С., Сedaков С. Ю., Селиверстов Т. А.. История государства и права зарубежных стран: Учебник для студ. вузов / Кабир Ибрагимович Батыр (ред.). — 4.изд., перераб. и доп. — М. : Проспект, 2004. — 494с.
109. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США= Introduction to hte law and legal systm of the United States. - К.: Україна, 1999. - 554 с.
110. Бехруз Х. Цивілізаційний підхід як методологічна основа вивчення ісламського права/ Х.Бехруз. Право України, 2011.- №8. - С.167-172.
111. Бокль Т.Г. Исторія цивілізації въ Англіи: В 2-х Т./ Переводъ съ англ. А.Н. Буйницкаго. - С.-Петербургъ: Типографія Ю.Н. Эрлихъ, 1906. - 628 с.
112. Бонгард-Левин Г.М. Древнеиндийская цивилизация: История. Религия. Философия. Эпос. Литература. Наука. Встреча культур. - 3-изд., перераб. и доп. - М.: Восточная литература, 2000. - 495 с.
113. Буханов В.А. Национал-социалистический режим в Германии // Институты прямой и представительной демократии: генезис политических режимов в XX веке. Екатеринбург: Изд-во УрГУ, 2000.
114. Волков А. К. Конституция Второй империи во Франции : 1852-1870 гг. : автореферат дис. ... кандидата юридических наук: 12.00.01. - Санкт-Петербург, 2009. - 30 с.
115. Гарсия Д. О понятиях "культура" и "цивилизация"// Вопросы философии, 2002.- №12. - С.228-234.
116. Гринев А. Развитие России и теория цивилизаций/ А.Гринев. Мировая экономика и международные отношения, 2009.- №11. - С.102-110.
117. Гобри И. Лютер / Предисл. А. П. Левандовского. (ЖЗЛ, вып.786) — М.: Молодая гвардия, 2000.
118. Голдсуорти Адриан. Цезарь. — М.: Эксмо, 2007.
119. Гудошников Л. М., Жидков О. А., Крашенинникова Н. А., Лысенко О. Л., Мишин А. А.. История государства и права зарубежных стран: Учебник для студ. юрид. вузов и ф-тов / О.А. Жидков (общ.ред.), Н.А. Крашенинникова (общ.ред.). — 2. изд., стер. — М. : Издательство "НОРМА" (Издательская группа НОРМА-ИНФРА М), 2001. — 704с.

120. Гуменюк Г. До питання історико-політичних передумов створення правового збірника «Саксонське зеркало»// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. - 2010. - С.50-58.
121. Гуменюк Г. «Саксонське зеркало» - різновид імператорського права// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 46. - 2008. - С.33-43.
122. Гутнова Е. В. Возникновение английского парламента : (из истории английского общества и государства XIII века) / Е. В. Гутнова. - Москва : Изд-во Московского ун-та, 1960. - 579.
123. Дневник высказываний Наполеона: Корсиканец, 7 января 1818 г. на о. Св. Елены (The Corsican: A Diary of Napoleon's Life in His Own Words, Book by R. M. Johnston; Houghton Mifflin, 1910
124. Джеймс П. Римская цивилизация/ Пер. с англ. М. Звонарева. - М.: Фаир-Пресс, 2000. - 272 с.
125. Джунь В. Цивілізаційний підхід до пізнання конституційно-правових явищ/ В.Джунь. Юридична Україна, 2010.- №10. - С.4-11.
126. Злобин Н.В. неизвестные американские архивные материалы о выступлении У. Черчилля 5. III. 1946// Новая и новейшая история. - №2. - 2000.
127. [Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. пос. /В. І. Орленко, В. В. Орленко. - К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. - 244 с.](#)
128. Исабель де Мадариага. Россия в эпоху Екатерины Великой. — М., 2002.
129. Исаева П. М. Монархии Аравийского полуострова. Эволюция формы государства: монография : научная специальность 12.00.01 "Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве". - Москва : Закон и право : ЮНИТИ, 2011. - 189 с.
130. История России: В 2 т. Т. 1: С древнейших времен до конца XVIII в. / А. Н. Сахаров, Л. Е. Морозова, М. А. Рахматуллин и др.; Под редакцией А. Н. Сахарова. — М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак»: ООО «Издательство Астрель», 2003.
131. Исупова И. В. Личные неимущественные (моральные) права автора в Германии : историко-правовой аспект : автореферат дис. ... кандидата юридических наук : 12.00.01. - Владимир, 2008. - 22 с.
132. Кардашова Е.В. Фридрих Эберт и процессы рейхспрезидента // Германия и Россия: События, образы, люди. Вып. 3. Материалы международной научной конференции «Россия и Германия: опыт и уроки отношений в XIX XX вв.» - Воронеж, 2000. - С. 229-233.
133. Карр Эдвард «История Советской России».- М.: Прогресс, 1990.
134. Кармаліта М.В. Теоретичні аспекти правової доктрини в історії римського права// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 47. - К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2010. - С.100-107.
135. Кравчук М.В. Правовая система США – К., 2004
136. Кобилецький М. Магдебурзьке право у країнах Центральної Європи// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. - 2010. - С.72-79.
137. Кобилецький М. Правовий статус міського населення за магдебурзьким правом// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 49. - 2009. - С.34-40.
138. Ковальски Е. Становление и развитие конституционной государственности в Польше : историко-правовое исследование : автореферат дис. ... кандидата юридических наук : 12.00.01 / - Санкт-Петербург, 2010. - 54 с.
139. Козинець О.Г. Парламентська республіка: досвід Франції// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 45. - К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. - С.135-141.
140. Кондратюк Л. Правове регулювання відносин між античними державами Східного Середземномор'я під час військових конфліктів// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. - 2010. - С.91-97.
141. Косарев А. И. История государства и права зарубежных стран : Учеб. для вузов / А. И. Косарев. - М. : НОРМА, 2002. - 449 с.
142. Лебедева Э. Тропикоафриканская цивилизация в современном мире// Мировая экономика и международные отношения, 2004.- №4. - С.46-56.

143. Липатов А. Европейская цивилизация как дифференцированная целостность (Запад и славяне)// *Мировая экономика и международные отношения*, 2007.- №6. - С.14-20.
144. Логвинов С. Иудейский закон "христианской цивилизации"// *Персонал*, 2003.- №1. - С.63-69.
145. Лодей Д. Талейран: главный министр Наполеона/ пер. с англ. И. В. Лобанова. М., АСТ, 2009.
146. Лурье Ф.М. Политический сыск в России 1649-1917. – М., 2006.
147. Лунев С. Индийская цивилизация в глобализирующем мире// *Мировая экономика и международные отношения*, 2003.- №3. - С.74-83.
148. Майданик К. Латиноамериканская цивилизация в глобализирующемся мире// *Мировая экономика и международные отношения*, 2003.- №5. - С.86-95.
149. Макеева Л. А. Политические режимы Перу 1945-1980 гг. : Опыт трансформации зависимых структур : автореферат дис. ... доктора исторических наук : 07.00.03 / Моск. пед. гос. ун-т. - Москва, 2005. - 42 с.
150. Марей А. В. Божий суд и человеческая справедливость: судебный поединок в Леоне и Кастилии XI-XIII вв. - Москва : Союзник, 2011. - 54 с.
151. Медведев Ю. В. История государства и права зарубежных стран. Древняя Греция и Древний Рим. - Липецк : НОУ "Липец. эколого - гуманитар. ин-т", 2000. - 75 с.
152. Мертон Р.К., Сорокин П.А. Путь интеллектуального развития арабской цивилизации, 700-1300 гг.: Опыт изучения одного метода// *Социс*, 2005.- №11. - С.116-121.
153. Мирский Г. Исламская цивилизация в глобализирующемся мире// *Мировая экономика и международные отношения*, 2004.- №6. - С.29-37.
154. Молодяков В. Японская цивилизация в глобализирующемся мире// *Мировая экономика и международные отношения*, 2005.- №3. - С.71-78.
155. Молчанов Н. Н. Генерал де Голль, М.: *Международные отношения*, 2003.
156. Мусульманская концепция государства / Бехруз Хашматулла // *Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2003. – Вип. 21. – С. 46-51.*
157. Озерскис А. П. Система правосудия в Германии в условиях "имперского федерализма" : историко-правовой аспект : автореферат дис. ... кандидата юридических наук : 12.00.01 . - Санкт-Петербург, 2008. - 22 с.
158. Орлова И.Б. Евразийская цивилизация. Социально-историческая ретроспектива и перспектива. - М.: Норма, 1998. - 280 с.
159. Павленко Ю.В. История мировой цивилизации. Философский анализ. - 2-е изд. - К.: Феникс, 2004. - 760 с.
160. Панарин А. С. Православная цивилизация в глобальном мире. - М.: Алгоритм, 2002. - 496 с.
161. Поляков А.Н. К проблеме общественных формаций// *Вопросы философии*, 2003.- №6. - С.3-15. Рашковский Е. Цивилизационный облик Китая: структуры, преемственность, метаморфозы// *Мировая экономика и международные отношения*, 2003.- №8. - С.62-69.
162. Тораваль И. Мусульманская цивилизация: Энциклопедический словарь/ Пер. Д.Литвинова. - М.: Лори, 1995. - 296 с.
163. Мусульманская концепция государства / Бехруз Хашматулла // *Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2003. – Вип. 21. – С. 46-51.*
164. Пайпс Р. Истоки гражданских прав в России — год 1785. — М. — Московская школа политических исследований — 2010
165. Петряков А. Великие Цезари. Творцы Римской Империи. — М., СПб.: Яуза, Эксмо, 2011.
166. Политическая полиция и политический терроризм в России (вторая половина XIX-начало XX вв.). Сборник документов. – М., 2001.
167. «Пражская весна» и позиция западноевропейских компартий// *«Вопросы истории»*. - №11-12. -2008.
168. Процесс Жанны д'Арк : материалы инквизиционного процесса / пер., коммент. и сопроводительная ст. А. Б. Скакальской. - Москва ; Санкт-Петербург : Альянс-Архео, 2007. – 489 с.

169. Прудников М.Н.. История государства и права зарубежных стран. - 5-е изд., пер. и доп. Учебник для бакалавров, М.: Издательство Юрайт, 2011 г..
170. Прудников М. Н. История государства и права зарубежных стран: учебник для студ. вузов, обучающихся по спец. 030501 "Юриспруденция". — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : ЮНИТИ, 2009. — 543с.
171. Ригіна О. До питання про встановлення та розвиток федеральної судової системи США// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. - 2010. - С.98-104.
172. Рогачевский А. Л. Очерки по истории права Пруссии XIII-XVII веков = Beitrđge zur preuЯischen Rechtsgeschichte des 13. bis 17. Jahrhunderts: (по материалам рукописных собраний Берлина и Санкт-Петербурга). - Санкт-Петербург : Изд-во Юридического ин-та, 2004. - 495 с.
173. Романовская В.Б. Английское государство позднего Средневековья: правовые основы экономической и финансовой политики : монография. - Нижний Новгород : Изд-во Нижегородского ун-та, 2007. – 111 с.
174. Рыбаков В. М. Китайская бюрократия периода ТАН (618-907 гг.) по материалам исторических и юридических источников: автореферат дис. ... доктора исторических наук : 07.00.03. - Санкт-Петербург, 2009. - 43 с.
175. Святоцька В. Адвокатська професія в античних країнах (V ст.. до н.е – V ст.. н.е) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 49. - 2009. - С.54-59.
176. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: Підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого ; Академія правових наук України. — 2.вид., перероб. та доп. — К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. — 583с.
177. Чибириев С. А., Евтушенко С. Г., Сафронова Е. В., Бельчук О. А., Борисевич М. М.. История государства и права зарубежных стран: Учебник для студ. вузов, обучающихся по спец. "Юриспруденция" / С.А. Чибириев (отв.ред.). — М. : Былина, 2002. — 471с.
178. Тененбаум. Б. Великий Черчилль. М.: Яуза, Эксмо, 2011. 672 с.
179. Трактат о законах и обычаях королевства Английского, который называется Гленвилевским = Tractatus de legibus et consuetudinibus regni Anglie qui Glanvilla vocatur / Пер., ред. и вступ. слово С. Ю. Хатунова. - Ставрополь : Кн. изд-во, 2002 (Тип. ЗАО Диамант). - 191 с.
180. Томсинов В.А. Императрица Екатерина II (1729-1796) // Российские правоведы XVIII-XX веков: Очерки жизни и творчества. В 2-х томах — Зерцало. — М., 2007 Т. 1.
181. Уваров П. Ю. Франция XVI века = La France du XVIe siecle : опыт реконструкции по нотариал. актам. - М. : Наука, 2004. - 510 с.
182. Федущак-Паславська Г. Становлення і розвиток правових конструкцій у давньому Римі// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 52. - 2011. - С.120-126.
183. Федущак-Паславська Г. Джерела та основні риси приватного права у Європі періоду середньовіччя// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 54. - 2011. - С.89-96.
184. Філерська служба в Російській імперії: Документи та матеріали (друга половина XIX ст.-1917 р.)/авт.-упоряд. В.М. Чисніков, К., 2010.
185. Хевролина В.М. Министерство иностранных дел России в 1856-1878 гг. //Новая и новейшая история. - №4. – 2002.
186. Шефов Н. Битвы России. Военно-историческая библиотека. М., 2002.
187. Цатурова С. К. Формирование института государственной службы во Франции XIII-XV вв. : автореферат дис. ... доктора исторических наук : 07.00.03. - Москва, 2010. - 42 с.
188. Цветков С. Э. Узники Бастилии. - М. : Армада-пресс, 2001. – 310 с.
189. Ярмиш А.Н. Каральний апарат самодержавства в Україні в кінці XIX- на початку XX ст. – Харків, 2001.

Додаткова література для написання рефератів та курсових робіт.

Тема 1. Предмет, методологія, періодизація історії держави та права зарубіжних країн.

1. Абрамова М. Г. История государства и права зарубежных стран. Древний мир : учебное пособие для студентов МФИ XXI в., обучающихся по специальности "Юриспруденция". - Москва : Финансовая акад., 2005. - 120 с.
2. Орлова И.Б. Евразийская цивилизация. Социально-историческая ретроспектива и перспектива. - М.: Норма, 1998. - 280 с.
3. Павленко Ю.В. История мировой цивилизации. Философский анализ. - 2-е изд. - К.: Феникс, 2004. - 760 с.
4. Панарин А. С. Православная цивилизация в глобальном мире. - М.: Алгоритм, 2002. - 496 с.
5. Поляков А.Н. К проблеме общественных формаций// Вопросы философии, 2003.- №6. - С.3-15.
Рашковский Е. Цивилизационный облик Китая: структуры, преемственность, метаморфозы// Мировая экономика и международные отношения, 2003.- №8. - С.62-69.

Тема 2. Рабовласницька держава і право країн Стародавнього Сходу та Індії

1. Абрамова М. Г. История государства и права зарубежных стран. Древний мир : учебное пособие для студентов МФИ XXI в., обучающихся по специальности "Юриспруденция". - Москва : Финансовая акад., 2005. - 120 с.
2. Авдиев В.И. История древнего Востока – М., 1948
3. Г. Дж. Берман Западная традиция права: эпоха формирования – М., 1998
4. Беккер К.Ф. История Древнего мира: Восток. Греция. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 448 с.
5. Бонгард-Левин Г.М. Древнеиндийская цивилизация: История. Религия. Философия. Эпос. Литература. Наука. Встреча культур. - 3-изд., перераб. и доп. - М.: Восточная литература, 2000. - 495 с.
6. Бостан Л.М. Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн – К., 2004
7. Графский В. Всеобщая история государства и права. Учеб. для вузов. – М., 2001.
8. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства Маркс К., Васильев А.А. История Востока. – СПб., 1998. – У 2-х т.
9. Жидков О.А. История государства и права Древнего Востока. М., 1963.
10. Лунев С. Индийская цивилизация в глобализирующем мире// Мировая экономика и международные отношения, 2003.- №3. - С.74-83.
11. Макаручук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник, вид.3-є. – К., 2001.
12. Законы Ману/ Пер. С.Л. Эльмановича, испр. и доп. С.Т. Ильиным. М. 1960.
13. Тищик Б. Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу. Навч. посібник. – Львів: Світ, 2001.
14. Томсинов В. А. Государство и право Древнего Египта. – М.: Зерцало-М, 2011. – 512 с.

Тема 3. Держава і право античного світу

1. Абрамова М. Г. История государства и права зарубежных стран. Древний мир : учебное пособие для студентов МФИ XXI в., обучающихся по специальности "Юриспруденция". - Москва : Финансовая акад., 2005. - 120 с.
2. Аристотель. Сочинения в 4-х т. Политика – т. 4 – М., 1984
3. Беккер К.Ф. История Древнего мира: Восток. Греция. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 448 с.
4. Винничук Л. Люди, нравы и обычаи Древней Греции и Рима. М., 1988.

5. Геродот. Історія: в дев'яти книгах / Геродот; Ред. П.П. Толочко ; АН України. Ін-т археології. - Київ : Наукова думка, 1993.
6. Громаков Б.С. История рабовладельческого государства и права (Афины и Рим). – М., 1986.
7. Дигесты Юстиниана. М., 1984.
8. Джеймс П. Римская цивилизация/ Пер. с англ. М. Звонарева. - М.: Фаир-Пресс, 2000. - 272 с.
9. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства. //Маркс К., Энгельс Ф., соч. т. 21 (2-е изд.), - с. 109-129.
10. Зюбанов О.Н., Попов В.М. Далекое прошлое Рима и Афин: правовые основы глубинной старины. – Воронеж, 2000.
11. Законы XII таблиц/ Текст, пер., вступ. статья Л.Л. Кофанова; отв. ред В.И. Уколова. М., 1996.
12. Зюбанов О.Н., Попов В.М. Далекое прошлое Рима и Афин: правовые основы глубинной старины. – Воронеж, 2000.
13. История Древней Греции /Под ред. В.И. Кузищина. – М., 1996.
14. Кармаліта М.В. Теоретичні аспекти правової доктрини в історії римського права// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 47. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2010. - С.100-107.
15. Ковалев С.И. История Рима /С.И. Ковалев; под общ. ред. Э.Д. Фролова. – СПб., 2003.
16. Кондратюк Л. Правове регулювання відносин між античними державами Східного Середземномор'я під час військових конфліктів// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. - 2010. - С.91-97.
17. Петряков А. Великие Цезари. Творцы Римской Империи. — М., СПб.: Яуза, Эксмо, 2011.
18. Святоцька В. Адвокатська професія в античних країнах (V ст. до н.е – V ст. н.е) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 49. - 2009. - С.54-59.
19. Сергеев В.С. История Древней Греции /В.С. Сергеев; под общ. ред. Э.Д.Фролова. – СПб., 2002.
20. Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн. – Харків, 2003.
21. Смирнов С. А. Договоры и военные соглашения как правовые инструменты в различные периоды царствования Александра Великого (336—323 гг. до н. э.): общий обзор.//ПРАВО: теория и практика. - № 3-4. - 2011.
22. Тищик Б.Й. Історія держави і права Стародавніх Греції та Риму.– Львів, 2001.
23. Хрестоматія по історії держави і права зарубіжних країн. Законы 12 таблиц.-М.: 1984.-с.43-53.
24. Федущак-Паславська Г. Становлення і розвиток правових конструкцій у давньому Римі// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 52. - 2011. - С.120-126.

Тема 5. Ранньофеодальна держава та право (держава франків)

1. Аннерс Э. История европейского права. – М., 1996.
2. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования – М., 1998
3. Гай Юлий Цезарь. Записки о галльской войне.
4. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства. //Маркс К., Энгельс Ф. Соч. (2-е изд.), т.21 -с. 109-129.
5. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки). За редакцією Б.Й. Тищика – Львів, 2006
6. Энгельс Ф. Франкский период. - Маркс К., Энгельс Ф. - Соч. (2-е изд.), т.19 -с.495-518.
7. Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія: Навч. посіб. для студентів юрид. спец. вищих закладів освіти / За ред. В.Д. Гончаренка. – К.: Видавничий дім “Ін Юре”, 2002. – С.106-122.
8. Неусыхин А.И. Проблемы европейского феодализма. Избранные труды. — Москва: Наука, 1974. — С. 42-71 (Гл. 1. Свобода и собственность в варварском обществе по Салической правде).
9. Салическая правда / Под ред. проф. Семенова В.Ф. — Москва: Москов. гос. пед. ин-т, 1950. — С. 3-88.
10. Ле Гоф Ж. Цивилизация средневекового Запада – М., 1992
11. Ливанцев К.Е. История государства и права средних веков. – СПб., 2003.

12. Соколова А.Н. Варварские правды. – Чита, 1969.
13. Сословно-представительские монархии: государственность-право-идеология: Сб. научных трудов /Отв. ред. В.А. Рогов, И.А. Исаев. – М.: ВЮЗИ, 1987.
14. Федущак-Паславська Г. Джерела та основні риси приватного права у Європі періоду середньовіччя// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 54. - 2011. - С.89-96.
15. Тацит Корнелий. О происхождении германцев и местоположении Германии/ Корнелий Тацит. Сочинения в двух томах. Т.1. Анналы. Малые произведения. Л., Наука, 1969.

Тема 6. Станово-представницька монархія в країнах Західної Європи.

1. Гуменюк Г. До питання історико-політичних передумов створення правового збірника «Саксонське зеркало»// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. - 2010. - С.50-58.
2. Гуменюк Г. «Саксонське зеркало» - різновид імператорського права// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 46. - 2008. - С.33-43.
3. Гутнова Е. В. Возникновение английского парламента : (из истории английского общества и государства XIII века) / Е. В. Гутнова. - Москва : Изд-во Московского ун-та, 1960. – 579.
4. Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія: Навч. посіб. для студентів юрид. спец. вищих закладів освіти / За ред. В.Д. Гончаренка. – К.: Видавничий дім “Ін Юре”, 2002. – С.123-138.
5. Історія західноєвропейського середньовіччя. Хрестоматія / Упорядник М. О. Рудь: Навч. посібник. — К. Либідь, 2005.
6. Ивонин Ю.Е. Становление европейской системы государств: Англия и Габсбурги на рубеже двух эпох. – Минск, 1989.
7. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства. //Маркс К., Энгельс Ф., Соч. т.21 -с. 171-177.
8. Энгельс Ф. О разложении феодализма и возникновение национальных государств. //Маркс К., Энгельс Ф., Соч. т.21 -с.406-416.
9. Кобилецький М. Правовий статус міського населення за магдебурзьким правом// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 49. - 2009. - С.34-40.
10. Романовская В.Б. Английское государство позднего Средневековья: правовые основы экономической и финансовой политики : монография. - Нижний Новгород : Изд-во Нижегородского ун-та, 2007. – 111 с.
11. Романовская Б.Б. Законодательство английского парламента XIII–XV в.в. (Автореф. канд. дис.). – М., 1990.
12. Процесс Жанны д'Арк : материалы инквизиционного процесса / пер., коммент. и сопроводительная ст. А. Б. Скакальской. - Москва ; Санкт-Петербург : Альянс-Архео, 2007. – 489 с.
13. Лещенко И. И. История государства и права зарубежных стран (Древний мир, Средневековье и новое время): учеб. пособие для студ. / Донецкий национальный ун-т. — 3-е изд., доп. — Донецк : Юго-Восток, 2009. — 479с.
14. Лютер М. 95 тезисов. — СПб.: Роза мира, 2002.
15. Марей А. В. Божий суд и человеческая справедливость: судебный поединок в Леоне и Кастилии XI-XIII вв. - Москва : Союзник, 2011. - 54 с.
16. Осинковский И. Н. Эразм Роттердамский и Томас Мор: из истории ренессансного христианского гуманизма: (учебное пособие по средним векам для студентов МГПУ). — М., 2006.
17. Соколова А.Н. Варварские правды. – Чита, 1969. – С. 116.
18. Средневековое городское право XII–XIII веков /Под ред. С.М. Стама. – Саратов, 1989.
19. Саксонское зеркало. – М.: Наука, 1985.
20. Страхов Н.Н. Государство и право феодальной Англии. – Харьков: Харьков. юрид. ин-т, 1964. – С. 8-19.

Тема 7. Станово-представницька монархія в Московії

1. Алексеев Ю.Г. Судебник Ивана III. Традиция и реформа. – СПб., 2001.
2. Исаев И.А. История государства и права России. Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2001.
3. Золотухин Н.И. Куликовская битва и становление русской национальной государственности. (Советское государство и право. 1980, №9. - с. 105-112).
4. Ленин В.И. Развитие капитализма в России. ПСС, т.3 - с. 183-186, 380-383.
5. Леонтьев А.К. Образование приказной системы управления в Русском государстве. - М.: МГУ, 1961.
6. Ленин В.И. О государстве // Полн. собр. соч. Т.33.
7. Энгельс Ф. О разложении феодализма и возникновении национальных государств. (Маркс К., Энгельс Ф. - Соч. т.21 - с.406-416).
8. Полное собрание законов Российской Империи (в 45 томах).
9. Полное собрание законов Российской Империи. Россия в подлиннике. АНО «Руниверс»// <http://runivers.ru/lib/book3130/>
10. Сборник документов по истории государства и права СССР. – М., 1968. – Ч. 1.
11. Соборное уложение 1649 року. Российское законодательство. – М., 1988. – Т. 3.
12. Софроненко К.А. Соборное Уложение 1649 г. // Кодекс русского феодального права. – М., 1958.
13. Проценко Ю.Л. Государство и право Руси в период феодальной раздробленности (XII–XIV вв.). – Волгоград, 2001.

Тема 8. Держава і право Арабського Халіфату

1. Беляев Е.А. Арабы, ислам и арабский Халифат в раннее Средневековье. – М., 1965.
2. Еремеев Д. Шариат - мусульманский кодекс права и морали // Азия и Африка сегодня. - 1991. - N 7. - С. 32-36.
3. Жидков О.А. Основные черты мусульманского права. – М., 1980.
4. Исаева П. М. Монархии Аравийского полуострова. Эволюция формы государства: монография : научная специальность 12.00.01 "Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве". - Москва : Закон и право : ЮНИТИ, 2011. – 189 с.
5. Садагдар М.И. Основы мусульманского права. – М., 1969.
6. Сюкиямен Л.Р. Мусульманское право как объект теории права. Государство и право. № 1, 1970. С. 29-33.
7. Коран. – М., 1963.
8. Лубський В.І., Борис В.Д. Мусульманське право. – К., 1997.
9. Мертон Р.К., Сорокин П.А. Путь интеллектуального развития арабской цивилизации, 700-1300 гг.: Опыт изучения одного метода// Социс, 2005.- №11. - С.116-121.
10. Мирский Г. Исламская цивилизация в глобализирующемся мире// Мировая экономика и международные отношения, 2004.- №6. - С.29-37.
11. Мусульманская концепция государства / Бехруз Хашматулла // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2003. – Вип. 21. – С. 46-51.
12. Надирадзе Л.И. Хрестоматия по истории Халифата. – М., 1968.

Тема 9. Абсолютна монархія у в країнах Західної Європи

1. Аннерс Э. История европейского права. – М., 1996.
2. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования – М., 1998
3. Бромхед П. Эволюция Британской конституции. – М., 1978

4. Есаян Э.С. Великая Хартия вольностей и ее место в истории английского права (Автореферат канд. дис.). – Тбилиси, 1988.
5. Ливанцев К.Е. История государства и права средних веков. – СПб., 2003.
6. Романовская Б.Б. Законодательство английского парламента XIII–XV вв. (Автореф. канд. дис.). – М., 1990.

Тема 10. Абсолютна монархія в Російській імперії

1. Гарсей Д. Записки о России, 16 - начало 17 вв. - М.,1990.
2. Исабель де Мадариага. Россия в эпоху Екатерины Великой. — М., 2002.
3. Лурье Ф.М. Политический сыск в России 1649-1917. – М., 2006.
4. Пайпс Р. Истоки гражданских прав в России — год 1785. — М. — Московская школа политических исследований — 2010
5. Хрестоматия по истории государства и права СССР. - М.,1990.
6. Хома Н.М. Історія держави і права зарубіжних країн: навч.посібник – К.,2003.
7. Томсинов В.А. Императрица Екатерина II (1729-1796) // Российские правоведы XVIII-XX веков: Очерки жизни и творчества. В 2-х томах — Зерцало. — М., 2007 Т. 1.

Тема 11. Держава і право буржуазної Англії

1. Аннерс Э. История европейского права. – М., 1996.
2. Бельцер А. А. "Слуги для всех дел": Корона и мировые судьи в тюдоровской Англии : учебное пособие к спецкурсу. - Самара : Самарский гос. пед. ун-т, 2007. - 135 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія: Навч. посіб. для студентів юрид. спец. вищих закладів освіти / За ред. В.Д. Гончаренка. – К.: Видавничий дім “Ін Юре”, 2002. – С.295-327.
4. Законодательные акты английской буржуазной революции 1640–1664 гг. – М.; Л. – 1946.
5. Петиция о праве. Великая демонстрация 1 декабря 1641 г. (Хрестоматия по истории государства й права зарубежных стран. - М., 1964. - с. 152-157).
6. Томсинов В. А. "Славная революция" 1688-1689 годов в Англии и Билль о правах : учебное пособие. - Москва : Зерцало-М, 2010. - 249 с.
7. Томсинов А. В. Юридические аспекты английской революции 1640-1660 годов : период конституционной борьбы: ноябрь 1640 - август 1642 года : учебное пособие. - Москва : Зерцало-М, 2010. - 264 с.
8. Хома Н.М. Історія держави і права зарубіжних країн: навч.посібник – К.,2003.
9. Юдовская А.Я. Эволюция права в государствах Европы и Америки (XVII–XIX вв.). – СПб., 1996.

Тема 12. Історія держави і права США

1. Айзенштат М. П. Великобритания нового времени: политическая история. - М. : Ин-т всеобщ. истории РАН : Сарат. гос. ун-т, 2002. – 99 с.
2. Аннерс Э. История европейского права. – М., 1996.
3. Декларация независимости США 1776 г. Статьи Конфедерации 1781 г. Конституция США 1787 г. Билль о правах 1791 г. //Хрестоматия по истории государства й права зарубежных стран. - М., 1986.
4. Декларация независимости// Соединенные Штаты Америки: Конституция и законодательство. Под ред. О.А.Жидкова. Перевод О.А.Жидкова. М.: Прогресс, Универс, 1993.

5. Зеленов М. В. Государство и право США в XIX веке. Гражданская война и Реконструкция Юга : учебное пособие. - Нижний Новгород : Изд-во Волго-Вятской акад. гос. службы, 2007. - 55 с.
6. Конституции зарубежных государств: США, Великобритании, Франции, Италии, Германии, Японии, Канады. – М., 1996.
7. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн /За ред. В.Д.Гончаренка. – К., 1998. – Т. 2.
8. Юдовская А.Я. Эволюция права в государствах Европы и Америки (XVII–XIX вв.). – СПб., 1996.

Тема 13. Франція в період революційних перетворень кінця XVIII-XIXст.

1. Аннерс Э. История европейского права. – М., 1996.
2. Бердникова С. А. Гражданский кодекс Франции 1804 г. : Учеб. пособие / Краснояр. гос. ун-т. Каф. истории государства и права. - Красноярск, 2002. - 124 с.
3. История Франции. Т.2. М., 1973. - с.5-180, 216-231, 255-512.
4. Козинець О.Г. Парламентська республіка: досвід Франції// Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 45. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. - С.135-141.
5. Робесп'єр М. Революционная законность й правосудие: Статьи й речи. - М., 1959.
6. Карлейль Т. Французская революция. – М., 1991.
7. Лодей Д. Талейран: главный министр Наполеона/ пер. с англ. И. В. Лобанова. М., АСТ, 2009.
8. Манфред А.З. Великая французская революция конца XVIII в. – М., 1983.
9. Талейран Ш. М. Мемуары. М., 1959.
10. Волков А. К. Конституция Второй империи во Франции : 1852-1870 гг. : автореферат дис. ... кандидата юридических наук: 12.00.01. - Санкт-Петербург, 2009. - 30 с.
11. Протоколы заседаний Парижской Коммуны. Т. 1. - М., 1959. - с. 17-446.
12. Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. К., 1994. - с.402-405.
13. Хома Н.М. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник – К., 2003.
14. Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. К., 1994. - с.180-187,
15. Хрестоматія по історії держави і права зарубіжних країн. К., 1996.

Тема 16. Держава і право Російської імперії XIX- початку XXст.

1. Исаев И.А. История государства и права России. Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2001. – Р. III-IV.
2. Радищев А.Н. Избранные философские и общественно-политические произведения. – М., 1962.
3. Лурье Ф.М. Политический сыск в России 1649-1917. – М., 2006.
4. Титов Ю.П. Хрестоматия истории государства и права России. – М.: «Проспект», 1999.
5. Хевролина В.М. Министерство иностранных дел России в 1856-1878 гг. //Новая и новейшая история. - №4. – 2002.
6. Хрестоматія по історії державства і права СРСР. - М., 1990.
7. Філерська служба в Російській імперії: Документи та матеріали (друга половина XIX ст.-1917 р.)/авт.-упоряд. В.М. Чисніков, К., 2010.

Тема 17. Держава і право Росії в період імперіалізму та першої буржуазно-демократичної революції

1. Боффа Джузеппе. История Советского Союза. – М., 1990. – Т. 1.
2. Історія держави і права України: У 2-х т. /Під ред. В.Я. Тація, А.Й.Рогожина). – К., 2000. – Т. 1.
3. Історія українського права /За ред. О.О. Шевченка/. – К., 2001.
4. Троцкий Л.Д. К истории русской революции. – М., 1990.
5. Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. – К., 2005.
6. Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.
7. Политическая полиция и политический терроризм в России (вторая половина XIX-начало XX вв.). Сборник документов. – М., 2001.
8. Ярмиш А.Н. Каральний апарат самодержавства в Україні в кінці XIX- на початку XX ст. – Харків, 2001.

Тема 18. Жовтнева революція в Петрограді. Створення та розвиток Радянської держави і права (1917-1921 р.р.)

1. Джузеппе Боффа. История Советского Союза. – М., 1990. – Т. 1.
2. Історія держави і права України: У 2-х т. /Під ред. В.Я. Тація, А.Й.Рогожина). – К., 2000. – Т. 1.
3. Історія українського права /За ред. О.О. Шевченка/. – К., 2001.
4. Троцкий Л.Д. К истории русской революции. – М., 1990.
5. Политическая полиция и политический терроризм в России (вторая половина XIX-начало XX вв.). Сборник документов. – М., 2001.
6. Ярмиш А.Н. Каральний апарат самодержавства в Україні в кінці XIX- на початку XX ст. – Харків, 2001

Тема 19. Вплив більшовистської держави і права на світову історію

1. Авторханов А. Технология власти. – М., 1991.
2. Галкин И.С. Создание Германской империи. – М., 1987.
3. История государства и права зарубежных стран / Под ред. О.А. Жидкова, Н.А. Крашенинниковой. – М., 1998. – Ч. 2.
4. Макарчук В.С. Історія держави і права зарубіжних країн. – К., 2001.
5. Буханов В.А. Национал-социалистический режим в Германии // Институты прямой и представительной демократии: генезис политических режимов в XX веке. Екатеринбург: Изд-во УрГУ, 2000.
6. Кардашова Е.В. Фридрих Эберт и процессы рейхспрезидента // Германия и Россия: События, образы, люди. Вып. 3. Материалы международной научной конференции «Россия и Германия: опыт и уроки отношений в XIX XX вв.» - Воронеж, 2000. - С. 229-233.

Тема 20. Історія держави і право СРСР (1922-1945 р.р.)

1. Ю.С.Кукушкин, О.И.Чистяков. Очерк истории Советской Конституции. М., Политиздат, 1987.
2. Эдвард Карр «История Советской России».- М.: Прогресс, 1990.
3. Ю.С.Кукушкин, О.И.Чистяков. Очерк истории Советской Конституции. М., Политиздат, 1987.
4. Эдвард Карр «История Советской России».- М.: Прогресс, 1990.

Тема 21. Держава і право США в новітній час

1. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США – К., 1999
2. Иванов М.М. США – К., 2004
3. Жилін О. Американська доктрина Монро та її сучасна роль в міжнародному праві – К., 1998
4. Кравчук М.В. Правовая система США – К., 2004
5. Селезнев Л.И. Политические системы современности: сравнительный анализ. – СПб., 1995.

Тема 22. Післявоєнний державно-правовий розвиток країн світу

1. Ардан Ф. Франция: государственная система. – М., 1994.
2. Алентьева Т. В. США в новое время: общество, государство и право : [учеб. пособие]. - Курск : Изд-во РОСИ, 2004.
3. Аннерс Э. История европейского права. – М., 1996.
4. Конституции зарубежных государств: США, Великобритании, Франции, Италии, Германии, Японии, Канады. – М., 1996.
5. Макаруч В.С. Історія держави і права зарубіжних країн. – К., 2001.
6. Молчанов Н. Н. Генерал де Голль, М.: Международные отношения, 2003.
7. Загальна Декларація прав людини (ООН, 1948р.)
8. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ, 1975р.)
9. Злобин Н.В. неизвестные американские архивные материалы о выступлении У. Черчилля 5. III. 1946// Новая и новейшая история. - №2. – 2000.
10. Ригіна О. До питання про встановлення та розвиток федеральної судової системи США// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 50. - 2010. - С.98-104.
11. Селезнев Л.И. Политические системы современности: сравнительный анализ. – СПб., 1995.
12. Тененбаум. Б. Великий Черчилль. М.: Яуза, Эксмо, 2011. 672 с.
13. Черчилль, Уинстон. «История англоязычных народов» (A History of the English-Speaking Peoples, 1956—1958).
14. Фултонская речь Черчилля. 5 марта, 1946, Вестминстерский колледж, Фултон, Миссури..
<http://www.coldwar.ru/churchill/fulton.php>.

